Gemeente Amsterdam

6 februari 2025

Amsterdams Veiligheidsbeeld 2024

Indrukken en cijfers over de veiligheid in de stad

Directie Openbare Orde en Veiligheid

Inhoud

Drie belangrijkste trends 3
1. Problematiek die onder de radar blijft 3
2. Zorgproblematiek uit zich in veiligheidsproblematiek 4
3. Maatschappelijke onrust 4

1 Amsterdamse veiligheid in beeld brengen 6
1.1 Aanleiding en doel 6
1.2 Meldingsbereidheid en veiligheidsgevoelens 7

2 Georganiseerde en ondermijnende criminaliteit 8
2.1 Uitingsvormen van drugscriminaliteit 8
2.2 Mensenhandel 10
2.3 Overige ondermijnende criminaliteit 12
2.4 Excessief geweld en invloed op wijken 14

3 Overige criminaliteit en geweld 16
3.1 *High Impact* criminaliteit 17
3.2 *High Volume* criminaliteit 18
3.3 Digitale criminaliteit 19
3.4 Huiselijk geweld en kindermishandeling 20
3.5 Seksueel geweld en seksuele intimidatie 21

4 Overlast door personen 23
4.1 Ervaren overlast 23
4.2 Overlast door dak- en thuislozen 24
4.3 Overlast door buurtgenoten in een kwetsbare positie 25
4.4 Overlast door bezoekers en recreanten 27

5 Overlast en criminaliteit door jongeren en jongvolwassenen 29
5.1 Risicovol en gewelddadig gedrag 29
5.2 Overlast door jongeren en jongvolwassenen 32
5.3 Betrokkenheid jongeren bij criminaliteit 34

6 Discriminatie en spanningen 36
6.1 Discriminatie 36
6.2 Spanningen 38

Tot slot 43

Drie belangrijkste trends

Dit Amsterdams Veiligheidsbeeld beschrijft de veiligheidssituatie in de stad voor het jaar 2024. Het is gebaseerd op interviews met circa 180 professionals, politieregistraties, meldingen bij de gemeente en gegevens uit de Veiligheidsmonitor. Het veiligheidsbeeld informeert bestuurders en beleidsmakers over de veiligheidsopgave, zodat zij kunnen bepalen of bijsturing van het veiligheidsbeleid nodig is. Daarnaast dient het beeld om de gemeenteraad te informeren over de veiligheidssituatie in de stad.

Uit dit veiligheidsbeeld komen drie overkoepelende trends naar voren. Gezamenlijk kenmerken deze trends de veiligheidssituatie in Amsterdam in 2024.

1. Problematiek die onder de radar blijft

Professionals hebben ook in 2024 veel zorgen over wat we niet zien. Veel veiligheidsproblematiek is onzichtbaar totdat dit zich uit in incidenten of heftige casuïstiek. Dit komt enerzijds door de aard van problematiek, anderzijds door ontwikkelingen zoals digitalisering.

De online en offline wereld zijn volledig met elkaar vermengd. Voor professionals blijft de online wereld echter ongrijpbaar. Uiteenlopende veiligheidsproblemen hebben een online component: van oplichting tot seksueel grensoverschrijdend gedrag en drugshandel. Digitale criminaliteit wordt door diverse gesprekspartners aangeduid als een groeiend probleem en het aandeel Amsterdammers dat hiervan slachtoffer wordt neemt gestaag toe. De meldingsbereidheid is echter laag en professionals in de wijken hebben beperkt zicht op deze vorm van criminaliteit. Dit gebrek aan grip en het gevoel steeds achter te lopen ervaren professionals ook als het gaat om de online leefwereld van jongeren. In 2024 zien we heftig pestgedrag en ander risicovol gedrag onder jeugd waarbij de digitale component belangrijk is. Professionals en ouders zien dit echter pas als het escaleert tot offline problemen.

In Amsterdam speelt veel problematiek achter de voordeur. Huiselijk geweld komt overal in de stad voor maar het zicht hierop is beperkt. Dit terwijl de gevolgen groot kunnen zijn voor slachtoffers en voor kinderen die opgroeien in een onveilige thuissituatie. In enkele gevallen was er zelfs sprake van femicide. In delen van de stad is bovendien een clustering van huishoudens waar veel problematiek achter de voordeur speelt. Zoals armoede, ggz-problematiek en gezondheidsproblemen. Dit komt vaak pas in beeld bij veiligheidspartners wanneer het leidt tot overlast of onveilige situaties. In 2024 waren er verschillende ernstige geweldsincidenten waardoor achterliggende problematiek zichtbaar werd. In een aantal gevallen bestond dit geweld uit een explosie, waarvan er opnieuw een recordaantal plaatsvonden in de stad.

De complexe problematiek bij sommige meiden vanaf ongeveer 11 jaar oud is het afgelopen jaar opnieuw beter in beeld gekomen, door verhoogde inzet bij verschillende partijen. Het gaat dan om pestgedrag en geweld, maar ook seksuele uitbuiting. Het gevoel van professionals is dat meidenproblematiek langer onder de radar blijft dan bij jongens, doordat problemen zich in eerste instantie niet uiten in overlastgevend gedrag en meiden minder zichtbaar zijn bij organisaties. Meiden komen vaak pas in beeld als de problematiek escaleert. Tot slot is jeugd steeds mobieler waardoor jeugdoverlast zich minder concentreert op vaste locaties. Dit kan er aan bijdragen dat problematiek langer onder de radar blijft.

2. Zorgproblematiek uit zich in veiligheidsproblematiek

In het afgelopen jaar hebben maatschappelijke problemen opnieuw geleid tot onveiligheid. In 2024 vonden ernstige geweldsincidenten plaats door personen met onbegrepen gedrag, soms met dodelijke afloop. Dergelijke gebeurtenissen hebben een groot effect op de onveiligheidsgevoelens van bewoners. Vermoedelijk spelen meerdere maatschappelijke factoren een rol in de toename van deze geweldsincidenten, zoals wachtlijsten in de zorg.

Bovendien is sprake van een verdere toename van overlast door personen met onbegrepen gedrag. Dit zien professionals maar blijkt ook uit de forse toename van het aantal meldingen. Het gaat zowel om overlast door mensen met een woning als om overlast door dak- en thuislozen. Onbegrepen gedrag kan voortkomen uit psychische problematiek, maar is dikwijls ook gerelateerd aan middelengebruik. Deze combinatie van psychische problemen met problematisch middelengebruik maakt de casuïstiek complex.

Daarnaast vindt huiselijk geweld, seksueel geweld en uitbuiting plaats, vaak bij personen met een achterliggende kwetsbaarheid of in een afhankelijkheidsrelatie. Ook de zorgen om de gevolgen van stijgende armoede houden aan. Financiële problemen veroorzaken stress, waardoor bijvoorbeeld spanningen, conflicten en huiselijk geweld kunnen toenemen. Bovendien kan financiële nood bepaalde vormen van criminaliteit aantrekkelijker maken.

3. Maatschappelijke onrust

Spanningen die breder spelen in de samenleving hadden in 2024 hun weerslag op Amsterdam. De spanningen rondom de oorlog in het Midden-Oosten waren prominent aanwezig in de stad en daarbij kwam het ook tot geweldsincidenten en openbare ordeverstoringen. Amsterdamse professionals hebben zorgen over de verscherping van tegenstellingen en toegenomen intolerantie. Tegelijkertijd is moeilijk vast te stellen in welke mate de polarisatie en verharding op sociale media en in het publieke debat zich ook manifesteert in de contacten tussen Amsterdammers.

Het aantal aangemelde demonstraties in de stad is nagenoeg verdubbeld naar bijna 3.000 demonstraties in 2024. Amsterdam trekt demonstranten uit het hele land. Hoewel veruit de meeste demonstraties ordelijk verliepen waren maatschappelijke spanningen het afgelopen jaar meer dan

voorheen merkbaar rond demonstraties in de stad. Zo leidde een aantal demonstraties in de stad tot openbare ordeverstoringen. Er was sprake van confrontaties tussen demonstranten en tegendemonstranten, maar ook tussen demonstranten en de politie. Bij een deel van de demonstranten zagen we een verharding in de houding naar politie en media. Spanningen rond demonstraties waren ook te zien aan de politieke en maatschappelijke reacties hierop.

Het landelijk gebrek aan vertrouwen tussen burger en overheid[1] blijft ook merkbaar bij Amsterdammers. Een deel van de bewoners heeft weinig vertrouwen in de overheid en instituties. Dit komt vaak voort uit een gevoel van ongelijke behandeling door de overheid. Zo zien professionals jongeren die afhaken en zich niet meer thuis voelen in de samenleving. Veruit de meeste Amsterdammers uiten hun kritiek en onvrede binnen de kaders van de democratische rechtsorde. Bij een klein deel van de bewoners is wel vijandigheid te zien. Zo kregen handhavende partijen en politieke ambtsdragers te maken met agressie.

[1] Zie bijvoorbeeld Continu Onderzoek Burgerperspectieven, Sociaal en Cultureel Planbureau 2024.

1 Amsterdamse veiligheid in beeld brengen

1.1 Aanleiding en doel

Het Amsterdams Veiligheidsbeeld brengt de veiligheidsopgave in kaart op basis van kwantitatieve gegevens over veiligheid in de stad én kwalitatieve informatie van professionals die in de stad werken. Dit veiligheidsbeeld beschrijft de veiligheidssituatie in Amsterdam voor het jaar 2024. Het veiligheidsbeeld informeert bestuurders en beleidsmakers over de veiligheidsopgave, zodat zij kunnen bepalen of bijsturing van het veiligheidsbeleid nodig is. Daarnaast dient het beeld om de gemeenteraad te informeren over de veiligheidssituatie in de stad.

Dit veiligheidsbeeld schetst een overkoepelend beeld voor de stad. Ieder stadsdeel en stadsgebied heeft echter eigen kenmerken die bepalen welke veiligheidsproblematiek er speelt. Zoals de aanwezige voorzieningen en toeristische attracties, de aanwezigheid van buitengebieden en bedrijventerreinen, het aantal jongeren, de aanwezigheid van scholen of het aantal woningen met een zorgcontract. De onderlinge verschillen tussen stadsdelen zijn dan ook groot. De in dit beeld benoemde thema's spelen echter in meer of mindere mate in de hele stad.

Zicht krijgen op de veiligheidssituatie

Cijfermatige informatie speelt een belangrijke rol bij het in beeld krijgen van de veiligheidssituatie in de stad. Gemeente en politie registreren meldingen, aangiftes en waarnemingen. Deze kwantitatieve bronnen geven inzicht in een deel van de problematiek in de stad, maar vertellen niet het volledige verhaal. Registraties zijn sterk afhankelijk van de meldings- en aangiftebereidheid van Amsterdammers en bezoekers. Maar ook van de inzet van handhavings- en opsporingscapaciteit. Een deel van de veiligheidsproblematiek vindt buiten het zicht van de overheid plaats. Dit kan ook komen door de aard van de problematiek. Denk aan ondermijnende criminaliteit, radicalisering of huiselijk geweld.

Door cijfermatige informatie te combineren met kwalitatieve informatie ontstaat een breder beeld van de veiligheidssituatie. Dit veiligheidsbeeld is gebaseerd op gesprekken met professionals, politiecijfers, meldingen bij de gemeente en gegevens uit de Veiligheidsmonitor en Burgermonitor. Dit zijn grootschalige enquêtes onder bewoners. Veiligheidspartners in de stadsdelen, zoals politie, handhaving en straatcoaches, zijn gedurende het jaar geïnterviewd. Bij elkaar gaat het om ongeveer 180 professionals. Hierbij zijn bewust ook vermoedens en persoonlijke inschattingen van professionals meegenomen. Hoewel dit vaak geen harde signalen betreft, is het wel waardevol deze signalen te kennen. Vervolgens is het beeld getoetst binnen de directie Openbare Orde en Veiligheid en meegelezen op onjuistheden door de politie en het Openbaar Ministerie.

Dit beeld is geschreven vanuit het perspectief van Openbare Orde en Veiligheid. Veruit de meeste bewoners en bezoekers van Amsterdam vormen geen veiligheidsrisico, maar vanuit een veiligheidsperspectief zijn juist de uitzonderingen hierop relevant. De partijen die voor dit beeld zijn gesproken werken veelal in het veiligheidsdomein of met mensen in een kwetsbare positie. De mensen waarmee zij in aanraking komen zijn niet per se representatief voor de gemiddelde bewoner of bezoeker van de stad. Verder zijn sommige cijfermatige bronnen op het moment van schrijven nog niet beschikbaar voor 2024, waardoor in een aantal gevallen cijfers van 2023 zijn gebruikt.

1.2 Meldingsbereidheid en veiligheidsgevoelens

Veel verschillende factoren zijn van invloed op de meldings- en aangiftebereidheid van bewoners en bezoekers van Amsterdam. Zoals vertrouwen in de overheid, ideeën over het nut van melden, bekendheid met meldingsplatforms, taalvaardigheid, meldcultuur of verschillen in beleving over hoe het leven in een grote stad eruit hoort te zien. Maar ook gevoelens van onveiligheid en angst voor represailles. Bij bewoners die in armoede leven of die veel persoonlijke problemen hebben is er vaak minder tijd en aandacht om zich te bekommeren om problemen in hun buurt. Terwijl professionals zien dat meer welvarende en nieuwe bewoners juist relatief snel melden. Gentrificatie leidt hierdoor vaak tot een toename van meldingen in een buurt, zonder dat de problematiek of meldingsbereidheid onder bestaande bewoners is veranderd.

De meldingsbereidheid is van directe invloed op het zicht dat we als overheid hebben op de problematiek in de stad, maar de factoren die deze beïnvloeden zijn niet gelijk verdeeld over de wijken. Juist buurten met weinig sociale controle zijn vaak aantrekkelijke plekken voor het ontplooien van criminele activiteiten. Problematiek in deze buurten blijft vaak buiten het zicht van de overheid, tenzij het escaleert. Enkel het aantal meldingen geeft dus dikwijls geen goede weergave van de ernst van de problematiek.

In algemene zin zijn de onveiligheidsgevoelens van Amsterdammers in 2024 nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van 2023. Ruim een kwart van de Amsterdammers (26%) voelt zich weleens onveilig in de eigen buurt en 4% van de Amsterdammers voelt zich in de eigen buurt vaak onveilig.

2 Georganiseerde en ondermijnende criminaliteit

De georganiseerde criminaliteit heeft een grote invloed in Amsterdam.[2] Er zijn al langere zorgen over de plaats die Amsterdam inneemt in de internationale drugscriminaliteit.[3] Zichtbare en onzichtbare uitingen van een criminele onderwereld hebben volgens professionals grote invloed op de veiligheidsgevoelens van Amsterdammers. Bovendien hebben de praktijken van malafide ondernemers negatieve effecten voor goedwillende ondernemers in de stad.[4] De strafbare feiten die criminelen plegen zijn echter niet altijd terug te zien in de politiecijfers. Delicten als witwassen of drugshandel kennen vaak geen direct slachtoffer dat hiervan aangifte kan doen. Bovendien kan het gevoel dat er gevaarlijke criminelen achter zitten, burgers en bedrijven angstig maken om te melden.

Georganiseerde criminaliteit heeft diverse uitingsvormen in de stad. Een daarvan is drugscriminaliteit, waaronder drugshandel- en productie (paragraaf 2.1). Een ander deel van de ondermijnende criminaliteit bestaat uit mensenhandel. Alle vormen van mensenhandel komen in de stad voor: seksuele uitbuiting, criminele uitbuiting en arbeidsuitbuiting (paragraaf 2.2). Daarnaast spelen er andere vormen van ondermijnende criminaliteit, zoals ondermijning in het sociaal domein (paragraaf 2.3). Bovendien blijven burgers in de stad opgeschrikt worden door uitingen van excessief geweld in de openbare ruimte, zoals explosies (paragraaf 2.4).

2.1 Uitingsvormen van drugscriminaliteit

Nederland is een cruciaal knooppunt in de internationale drugsmarkt.[5] Verschillende soorten drugs worden ingevoerd, doorgevoerd, uitgevoerd en geproduceerd. Amsterdam is een belangrijk handelscentrum binnen deze drugsmarkt.[6] Drugscriminaliteit heeft meerdere uitingsvormen in de stad en speelt een belangrijke rol in de verschillende stadsdelen: van jeugdige dealers tot hennepkwekerijen, drugslabs en woningen die gebruikt worden als opslag- of gebruikersplek. In

[2] Georganiseerde criminaliteit betreft personen die voor langere tijd samenwerken om criminele activiteiten te ontplooien, met het oog op financieel en materieel gewin.
[3] The Gaurdian (2024), https://www.theguardian.com/commentisfree/2024/jan/05/amsterdam-netherlands-drugs-policy-trade.
[4] Andersson Elffers Felix (2024), De parallelle economie in de Amsterdamse binnenstad.
[5] Vermeulen, I.J., Van Mantgem, J., Chessa, T., & Jansen, P. (2024), Georganiseerde drugscriminaliteit in beeld: Fenomeenbeeld drugs 2024.
[6] Gemeente Amsterdam (2023), Drugscriminaliteit richting 2035: strategische verkenning naar trends, ontwikkelingen en handelingsperspectief.

2024 ervaart 7% van de Amsterdammers veel overlast van drugsgebruik, evenveel als vorig jaar, met een piek in Centrum (Veiligheidsmonitor 2024). Ook professionals in het centrum geven aan dat de overlast van drugsgebruik flink is toegenomen. Het openlijk gebruiken van harddrugs is hier weer terug. Het gebruik van drugs zorgt ook in andere stadsdelen voor overlast. Bijvoorbeeld doordat gebruikte naalden achterblijven in parken en op speellocaties. Ook lachgascilinders worden regelmatig aangetroffen in de openbare ruimte. Bovendien is drugscriminaliteit vaak verweven met andere vormen van ondermijning, zoals witwassen, met negatieve effecten op bewoners en bedrijven (zie paragraaf 2.3).

Drugshandel

Van de Amsterdammers geeft 6% aan veel overlast te ervaren van drugshandel. Dit is gelijk aan vorig jaar. Professionals geven ook aan dat de overlast door drugshandel in de stad onverminderd hoog blijft of zelfs verder toeneemt. Zij maken zich bovendien zorgen over een normalisatie van ondermijnende criminaliteit. Georganiseerde drugscriminaliteit is daarmee ook een maatschappelijk en economisch fenomeen.[7] Professionals geven aan dat in delen van de stad een grote informele drugseconomie aanwezig is die door alle lagen van de bevolking loopt. Van snorders die voor vervoer zorgen, tot woningen, vaak van personen in een kwetsbare positie, waar drugs verpakt, versneden, verhandeld en gebruikt wordt. En tot kinderen in de basisschoolleeftijd die worden geronseld voor de uitvoering van criminele activiteiten. Er worden ook creatievere manieren van drugshandel gebruikt. Bijvoorbeeld door drugs te verstoppen onder tegels of in geprepareerde flessen of helmen. Daarnaast valt op dat dealers worden aangetroffen met onder hun jas een vissersvest met diverse soorten drugs. Ook wordt er reclame gemaakt voor drugs, door middel van whatsapp- en telegramberichten, maar ook met folders in de brievenbus.

Drugshandel vindt in de hele stad plaats. Professionals in Centrum maken zich bijvoorbeeld zorgen over de verkoop van drugsgerelateerde producten bij onder meer souvenirwinkels. Er komen regelmatig nieuwe producten op de markt, waaronder zogenoemde designerdrugs, die de grens van het toelaatbare opzoeken of daar overheen gaan. Dit terwijl er ook veel drugs op bestelling wordt bezorgd, door bijvoorbeeld dealers op een scooter die de drugs bezorgen aan huis of bij uitgaansgelegenheden. Én de handel op straat veel blijft voorkomen. Wanneer hier meer op wordt ingezet lijkt dit probleem zich te verplaatsen. Bijvoorbeeld naar het Oosterpark, waar dealers openlijk in drugs handelen en parkbezoekers intimideren. Ook in West vindt veel handel op straat plaats, maar ook in binnentuinen. In Noord vindt dan weer veel handel plaats vanuit woningen en auto's. In Zuidoost vindt dit zowel in de openbare ruimte als achter de voordeur plaats.

Het aantal politieregistraties over drugshandel in Amsterdam (1.521) is vrijwel identiek aan vorig jaar (1.520), dat het hoogste aantal registraties kende sinds 2019.[8] In hoeverre dit een betrouwbare weergave is van de ontwikkeling van de daadwerkelijke drugshandel is de vraag. Politieregistraties van drugshandel zijn sterk afhankelijk van de inzet van politie hierop. Terwijl de meeste registraties

[7] Vermeulen, I.J., Van Mantgem, J., Chessa, T., & Jansen, P. (2024), Georganiseerde drugscriminaliteit in beeld: Fenomeenbeeld drugs 2024.
[8] Dataportaal Politie (2025), https://data.politie.nl/#/Politie/nl/dataset/47015NED/table?dl=B4C6B.

met betrekking tot drugshandel gelijk blijven, geeft de politie aan dat 'bezit/ handel harddrugs' is toegenomen. Dit komt deels doordat de politie op een aantal evenementen een 'drugstester' heeft ingezet waarmee drugsbezit beter aangetoond kon worden. De meeste drugsincidenten worden geregistreerd in Zuidoost en Centrum. Vermoedens van Amsterdammers over drugshandel namen in dezelfde periode licht af. Bijna een op de vijf Amsterdammers vermoedt dat het verkopen van harddrugs in hun buurt voorkomt: 17% heeft hiervan sterke vermoedens of weet dit zeker (Veiligheidsmonitor 2024), tegenover 19% in 2023.

De haven van Amsterdam blijft een risicolocatie voor de import en doorvoer van drugs. Door de hardere aanpak in Antwerpen en Rotterdam zouden kleinere havens aantrekkelijker worden voor drugshandel. Toch lijken er in Amsterdam minder uithalers dan in bijvoorbeeld de Rotterdamse haven, waarschijnlijk omdat het gebied zich niet leent voor containerschepen. Het is volgens professionals waarschijnlijk dat criminelen andere manieren zoeken om drugs te verplaatsen, bijvoorbeeld door het uithalen van drugs onder de waterlijn. Dit vereist ander soort specialisten, zoals duikers. Ook doen criminelen zich voor als werknemer en weten zo toegang te krijgen tot het havengebied en schepen.

Drugsproductie

Ruim één op de tien Amsterdammers vermoedt dat er in hun buurt wietteelt plaatsvindt; 11% weet dit zeker of heeft sterke vermoedens (Veiligheidsmonitor 2024). Over het produceren, bewerken of opslaan van harddrugs, zoals XTC en heroïne, in hun buurt heeft 7% van de Amsterdammers sterke vermoedens of weet dit zeker. Dit is in lijn met vorige jaren, al is dit jaar voor het eerst de uitsplitsing gemaakt naar wietteelt en harddrugs. Vermoedens van drugsproductie komen voor in de hele stad, maar met name in Zuidoost en, in mindere mate, Nieuw-West. De politie geeft aan dat de registraties over de productie van softdrugs en harddrugs in Amsterdam gelijk zijn gebleven.

Het is moeilijk inzicht te geven in de ontwikkeling van drugsproductie, doordat registraties sterk afhankelijk zijn van de inzet van handhavings- en opsporingscapaciteit. Signalen van drugsproductie komen vanuit de hele stad. Regelmatig worden woningen gevonden die gebruikt worden voor de productie van drugs. Vaak worden hierbij ook wapens gevonden. In sommige gevallen heeft de productie tot een woningbrand geleid. Ook vermoeden professionals dat bewoners in een kwetsbare positie onder druk worden gezet drugsproductie toe te laten in hun woning. Vaak gaat het om aangetroffen hennepplantages of om afval dat wijst op de productie van harddrugs. Maar ook zijn er actieve harddrugslabs aangetroffen.

2.2 Mensenhandel

Mensenhandel is het uitbuiten van een ander, voor persoonlijk gewin van de dader.[9] De dader gebruikt daarbij dwang. Bijvoorbeeld in de vorm van geweld of intimidatie. Maar de dwang kan ook bestaan uit het misbruik maken van een kwetsbare positie van het slachtoffer zoals minderjarigheid

[9] Zie: Nationaal Rapporteur, https://www.nationaalrapporteur.nl/mensenhandel.

of een licht verstandelijke beperking. Mensenhandel kent drie voorname vormen: seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting.[10] Al deze vormen van mensenhandel komen voor in de stad. Het daadwerkelijk vaststellen van mensenhandel kan lastig zijn, omdat het element van dwang vaak moeilijk te bewijzen is.

Seksuele uitbuiting

Vanuit de hele stad komen er signalen van illegale prostitutie. Het circuit van illegale prostitutiebedrijven en faciliteerders in Amsterdam is omvangrijk en groeiend. Faciliteerders zijn personen of organisaties die ondersteuning bieden bij de illegale prostitutie. Bijvoorbeeld door mensen onder valse voorwendselen naar Nederland te halen of door ruimten beschikbaar te stellen. In sommige gevallen worden woningen verkamerd en illegaal gebruikt als bordeel. Maar ook massagesalons en hotels worden illegaal gebruikt als sekswerkplekken. Bij illegale prostitutiebedrijven is er aanzienlijk risico op seksuele uitbuiting.[11] Verschillende professionals in de stad geven aan dat hier kwetsbare vreemdelingen bij betrokken zijn. Dit kan een extra indicatie zijn voor uitbuiting, omdat zij voor werk en verblijf volledig afhankelijk van illegale faciliteerders.

Ook minderjarigen, in het bijzonder die met een licht verstandelijke beperking, blijven extra kwetsbaar voor seksuele uitbuiting. In dit kader is het belangrijk te realiseren dat waar over 'loverboypraktijken' wordt gesproken, er feitelijk sprake is van seksuele uitbuiting. Uit delen van de stad komen bijvoorbeeld signalen naar voren dat vrouwen, vaak minderjarig, door bekende criminelen in auto's worden meegenomen naar afgelegen plekken. Hier moeten zij seksuele handelingen verrichten met soms meerdere mannen. Daarbij worden ze onder druk gezet om geld af te staan aan de mensenhandelaar.

Werving van slachtoffers gebeurt in toenemende mate online. Soms worden slachtoffers ingepalmd maar ook sextortion (zie paragraaf 5.1) kan leiden tot seksuele uitbuiting. Bij sextortion worden bijvoorbeeld naaktfoto's als chantagemiddel gebruikt.

Criminele uitbuiting

Op verschillende plaatsen in de stad vindt criminele uitbuiting plaats. Hierbij wordt iemand gedwongen tot het plegen van strafbare feiten, waarvan een ander financieel voordeel heeft. Te denken valt aan drugsgerelateerde misdrijven, maar ook aan diefstal, overvallen, explosies en inzet als geldezel.[12] Zorgelijk zijn bijvoorbeeld de signalen over het 'ronselen' van jongeren op sociale media, rondom scholen en in zorginstellingen. Jongeren en (jong)volwassenen met een (licht) verstandelijke beperking zijn extra kwetsbaar voor uitbuiting. Dit geldt ook voor criminele uitbuiting.

[10] Daarnaast ook nog 'gedwongen orgaanverwijdering', maar dit wordt in Nederland maar weinig geconstateerd.
[11] Zie: Nationaal Rapporteur (2024), Jaarcijfers Mensenhandel 2023.
[12] Geldezels laten hun bankrekening gebruiken door criminelen om geld over te maken of wit te wassen.

Daarnaast zien professionals bewoners die verslaafd of anderszins kwetsbaar zijn, die worden misbruikt voor het faciliteren van drugsproductie en –handel. Zij worden bijvoorbeeld gedwongen hun huis daarvoor beschikbaar te stellen. Dergelijke drugspanden zorgen bovendien voor veel aanloop van gebruikers en dealers, wat overlast veroorzaakt voor de omgeving.

Ten slotte is er in een groot deel van de stad een toename te zien in bedelen (zie ook paragraaf 4.2). Bij een deel van de bedelaars vermoeden professionals georganiseerd bedelen, waarbij bedelaars met een busje afgezet en opgehaald worden. Dit is één van de signalen van gedwongen bedelen.[13] Bovendien worden er door de professionals bedelbendes gesignaleerd in de stad. Betrokken personen zijn de ene dag zakkenroller, de volgende dag bedelen ze en weer een andere keer plegen ze winkeldiefstallen.

Arbeidsuitbuiting

Arbeidsuitbuiting betreft situaties, waarbij het slachtoffer onder dwang (of door ernstig misbruik van diens kwetsbare positie) in slechte omstandigheden en tegen geen of te weinig salaris werkt. Professionals geven aan dat er bij controles regelmatig migranten in de stad worden aangetroffen die niet mogen werken in Nederland, maar dat wel doen. Ook recent onderzoek benadrukt de kwetsbaarheid van migranten voor arbeidsuitbuiting in Amsterdam.[14] Zij zijn voor werk, inkomen en huisvesting vaak afhankelijk van dezelfde netwerken die hen naar Nederland hebben geholpen. Dit brengt hen in een kwetsbare positie. Bovendien zijn er vermoedens van vluchtelingen die illegaal zijn gehuisvest in bedrijfspanden. Ook dit is een signaal van arbeidsuitbuiting.[15]

2.3 Overige ondermijnende criminaliteit

Ondermijnende criminaliteit is een containerbegrip voor verschillende soorten delicten en gedragingen, waarbij sprake is van verwevenheid van de onder- en bovenwereld. Naast drugscriminaliteit en mensenhandel zijn er meer vormen van ondermijning. Zoals ondergronds bankieren, witwassen en malafide investeringen in vastgoed. Vaak gaat het hierbij om geld dat met criminaliteit, zoals mensenhandel of drugshandel, is verdiend. Veel hiervan blijft onzichtbaar. Wat we hierover weten is dan ook vaak afhankelijk van waar professionals op inzetten. Problematiek komt namelijk vaak in beeld door controles of wanneer een bepaald gebied of thema extra aandacht krijgt. Daarnaast hebben professionals vermoedens en onderbuikgevoelens over wat zich afspeelt. Deze signalen kunnen wel degelijk duiden op ondermijning, maar het gaat hierbij vaak niet om harde feiten.

Ook bewoners hebben vermoedens van omstandigheden die mogelijk duiden op ondermijnende criminaliteit. Zo ziet bijna een op de vijf Amsterdammers in hun buurt mensen die spullen hebben

[13] Zie bijvoorbeeld: EMM, Signalenkaart gedwongen bedelarij.
[14] Andersson Elffers Felix (2024), De parallelle economie in de Amsterdamse binnenstad.
[15] Zie bijvoorbeeld: De Nederlandse Arbeidsinspectie, https://www.nlarbeidsinspectie.nl/onderwerpen/herkennen-en-melden-arbeidsuitbuiting.

die niet passen bij hun vermoede inkomsten (Veiligheidsmonitor 2024). Eveneens een op de vijf Amsterdammers ziet in hun buurt samenkomst van personen die mogelijk bij criminele activiteiten betrokken zijn. Deze percentages zijn vrij stabiel in de afgelopen jaren.

Malafide ondernemingen

Over de hele stad uiten professionals vermoedens over misbruik van ondernemingen voor criminele doeleinden, al dan niet in combinatie met drugscriminaliteit. Malafide ondernemingen worden gebruikt als dekmantel voor criminele activiteiten, om drugsgeld wit te wassen, om valse dienstverbanden op te zetten en voor handel in verdovende middelen. Met name over de horeca en detailhandel zijn signalen dat ondernemingen worden gebruikt om crimineel geld wit te wassen. Bijvoorbeeld omdat er zeer weinig klanten te zien zijn. Signalen kunnen ook gaan over de eigenaars. Zoals meerdere winkels die in handen zijn van een zeer beperkt aantal personen en constructies met katvangers.[16] Ook panden zelf kunnen reden tot zorg geven. Bijvoorbeeld waar steeds weer nieuwe ondernemingen starten en de te hoge huur niet in verhouding lijkt te staan met de inkomsten van de ondernemingen. Of omdat er heel veel bedrijven op één adres staan ingeschreven.

Professionals zien hun vermoeden bevestigd doordat vergunningen voor onder meer horecazaken en autoverhuurbedrijven worden geweigerd of ingetrokken, bijvoorbeeld omdat ze niet transparant zijn over hun financiering.[17] Anderzijds zijn er zorgen over vergelijkbare branches waarvoor geen vergunningsplicht geldt, zoals afhaal- of bezorgzaken of garages. Hiermee zoeken malafide ondernemers de zwakke plekken van wet- en regelgeving op. Ook bewoners signaleren vermoedelijke malafide ondernemingen: zo ziet bijna een kwart van de Amsterdammers in hun buurt horeca, kappers of winkels waar (bijna) nooit een klant komt, maar die wel blijven bestaan (Veiligheidsmonitor 2024).

Ondernemingen waarover vermoedens van ondermijnende criminaliteit bestaan kunnen een negatieve invloed hebben op veiligheidsgevoelens van bewoners, ook als er geen sprake is van daadwerkelijke overlast. Maar ook goedwillende ondernemers ondervinden ernstige negatieve effecten van malafide ondernemingen. Zo blijkt uit recent onderzoek dat ondernemers in de binnenstad hierdoor hogere winkelhuren ervaren, afbreuk van kwaliteit van winkelstraten, oneerlijke concurrentie en aantasting van het rechtsgevoel.[18] Het risico bestaat dat bonafide ondernemers uit de markt worden gedrukt door malafide ondernemers.

Ondermijning in het sociaal domein

Ondermijning in het sociaal domein, met name door criminele inmenging in de zorg, vormt een ernstige bedreiging voor de integriteit van verschillende sectoren. Zo blijkt uit onderzoek van OOV dat er risico's bestaan met betrekking tot malafide ZZP'ers die via dubieuze uitzendbureaus

[16] Een katvanger is iemand die op papier eigenaar is van een onderneming, met als doel de werkelijke eigenaar buiten zicht van de autoriteiten te houden.
[17] Zie bijvoorbeeld: DSP Groep (2024), Evaluatie vergunningplicht Hoogstraten.
[18] Andersson Elffers Felix (2024), De parallelle economie in de Amsterdamse binnenstad.

toegang verkrijgen tot valse diploma's en VOG's, wat kan leiden tot onveilige situaties voor cliënten in kwetsbare posities. Het Openbaar Ministerie schat dat jaarlijks circa 10% van de zorguitgaven, oftewel 10 miljard euro, verloren gaat door fraude. Daarnaast maakt het gebrek aan controle bij het oprichten en beëindigen van zorgbedrijven het voor criminelen relatief eenvoudig om van sector of gemeente te wisselen, wat de controle verder bemoeilijkt.

Maar ondermijning beperkt zich niet alleen tot de zorgsector. Ook sportverenigingen, subsidies en bijstand kunnen een doelwit zijn voor criminele activiteiten. In de sportsector kunnen bijvoorbeeld verenigingen en accommodaties steeds worden misbruikt voor witwassen, drugshandel of seksuele uitbuiting. Financiële problemen en gebrek aan toezicht vergroten deze kwetsbaarheid. In de bijstandssector wordt uitkeringsfraude aangetroffen, dat kan zijn in combinatie met criminele netwerken die bijstandsontvangers inzetten voor hand- en spandiensten, zoals het uithalen van drugs of het opslaan van wapens. Tevens blijkt uit het onderzoek dat subsidies, bijvoorbeeld voor zorg of duurzaamheid, door criminelen als dekmantel kunnen worden gebruikt voor illegale activiteiten, zoals witwasconstructies, waarbij het imago van maatschappelijk verantwoord ondernemen wordt misbruikt om illegale doelen te verhullen. Dit schept de schijn van 'iets goeds doen voor de wereld', terwijl de middelen mogelijk voor andere doeleinden worden aangewend, zoals witwasconstructies.

Ook maken professionals in verschillende stadsdelen zich zorgen over het risico van ronselen van kwetsbare jeugd binnen maatschappelijke organisaties voor deze vormen van criminaliteit. Binnen maatschappelijke organisaties, die juist bedoeld zijn voor de ondersteuning van jongeren, worden deze dan overgehaald of onder druk gezet om bijvoorbeeld actief te worden in de drugshandel.

2.4 Excessief geweld en invloed op wijken

Explosies

In de hele stad zijn er incidenten van excessief geweld in de openbare ruimte. Vooral geweld gericht op panden valt op: meestal door het gebruik van explosieven, maar ook beschietingen komen voor. Het aantal explosies in de openbare ruimte is opnieuw toegenomen: in 2024 vonden er 229 explosies plaats in Amsterdam, tegenover 197 in 2023. Het zwaartepunt ligt in Nieuw-West, Zuidoost en Noord. Verreweg het grootste deel van de explosies vindt plaats door middel van illegaal knalvuurwerk, vaak met 'Cobra's' die makkelijk en goedkoop te krijgen zijn. In verschillende stadsdelen worden zorgen uitgesproken over de betrokkenheid van jeugd bij deze explosies.

Uit landelijk onderzoek van de politie blijkt dat, anders dan tot nu toe vaak gedacht, veel explosies te maken hebben met relationele conflicten tussen niet-criminele burgers.[19] De politie-eenheid Amsterdam herkent dit niet. De ervaring in de eenheid Amsterdam is dat een relationeel conflict makkelijker te duiden is, onder meer omdat daarbij de verklaringsbereidheid na een explosie vaak

[19] Zie: Boerman, Stoffers, & Tadic (2024), Geweld van de georganiseerde misdaad in beeld. Fenomeenbeeld 2024.

hoger is. Dit, in combinatie met een verschil in definitie van 'criminele activiteiten', zou het verschil in inzichten verklaren.

Zorgen om invloed criminele netwerken op jongeren

Criminelen hebben in delen van de stad een grote, negatieve invloed. Een deel van de jongeren kijkt tegen hen op en zijn vatbaar om te worden geworven voor het uitvoeren van criminele klussen. Professionals maken zich grote zorgen om de aantrekkingskracht van criminaliteit op jongeren. Deze zorgen worden verder behandeld in paragraaf 5.3, 'Betrokkenheid jongeren bij criminaliteit'.

3 Overige criminaliteit en geweld

Dit hoofdstuk beschrijft vormen van criminaliteit waar bewoners, bedrijven of bezoekers van Amsterdam direct slachtoffer van worden. Het gaat zowel om relatief zichtbare vormen van criminaliteit (zoals straatroof of winkeldiefstal) als om criminaliteit waar relatief weinig zicht op is (zoals huiselijk geweld en digitale criminaliteit).

Geregistreerde criminaliteit afgenomen, slachtofferschap toegenomen

Het algemene beeld in 2024 laat zien dat de geregistreerde criminaliteit afneemt.[20] Deze afname lijkt vooral te komen door een daling van het aantal geregistreerde incidenten van *high volume* criminaliteit. De geregistreerde *high impact* criminaliteit is namelijk min of meer gelijk gebleven. *High impact* criminaliteit zijn delicten met een grote impact op slachtoffers, zoals woninginbraak en geweld. *High volume* criminaliteit zijn delicten die minder ernstig zijn maar wel vaak voorkomen, zoals fietsendiefstal en zakkenrollerij.[21]

Vermogensdelicten (zoals diefstal en oplichting) en vernieling kwamen in 2024 het vaakst voor.[22] Onderstaande figuur met de geregistreerde criminaliteit op gebiedsniveau laat daarnaast zien dat in IJburg en in stadsgebied Weesp relatief weinig criminaliteit wordt geregistreerd.

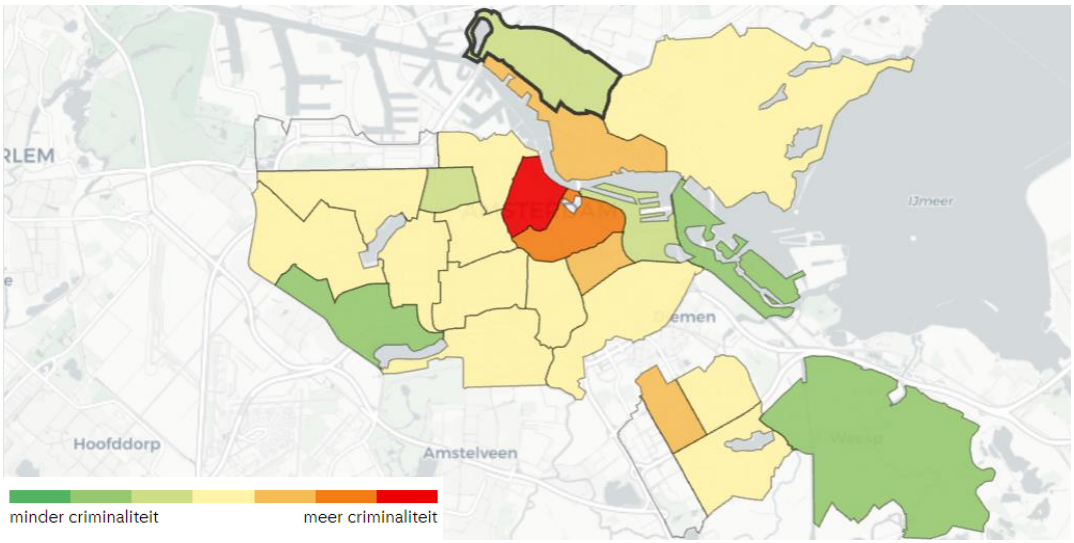

Index geregistreerde criminaliteit per gebied, augustus 2024. Bron: Veiligheid in beeld (Gemeente Amsterdam, O&S)

[20] Amsterdam, Onderzoek en Statistiek (2024), https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/geregistreerde-criminaliteit-neemt-af (berekend op basis van de gegevens t/m augustus 2024).
[21] Zie voor de achterliggende indicatoren: Gemeente Amsterdam, O&S (2022), Verantwoording Veiligheidsindexen 2021.
[22] Dataportaal Politie (2024), https://data.politie.nl/#/Politie/nl/dataset/47015NED/table?dl=B28D7.

Terwijl de geregistreerde criminaliteit is afgenomen, is het zelfgerapporteerde slachtofferschap juist toegenomen. De onderzoekers geven aan dat dit verschil mogelijk komt omdat het verschillende groepen betreft. [23] De geregistreerde criminaliteit gaat over bewoners én bezoekers en wat in Amsterdam is gebeurd. Het zelfgerapporteerde slachtofferschap gaat enkel over bewoners en wat zij hier of elders hebben meegemaakt. Het kan echter ook wijzen op een afgenomen meldingsbereidheid. Vooral zelfgerapporteerd slachtofferschap van digitale criminaliteit nam toe. Maar ook meer mensen gaven aan slachtoffer te zijn geworden van *high impact* criminaliteit.

3.1 *High Impact* criminaliteit

Vanaf 2012 tot en met 2020 is de landelijke *high impact* criminaliteit gedaald.[24] Vanaf 2021 is deze vorm van criminaliteit redelijk stabiel, zowel landelijk als in Amsterdam. Ook in 2024 is er sprake van een stabilisatie rond het niveau van vorig jaar.[25]

Bijna de helft van de incidenten van *high impact* criminaliteit betreft woninginbraak. In 2024 is er weer sprake van een afname in het geregistreerde aantal woninginbraken, nadat deze van 2021 tot en met 2023 nagenoeg gelijk zijn gebleven. Woninginbraken vinden verspreid door de stad plaats. In vrijwel alle stadsdelen is het aantal woninginbraken gedaald of gelijk gebleven ten opzichte van 2023. Dit met uitzondering van Oost, met een kleine stijging, en stadsgebied Weesp met een verdubbeling naar 60 woninginbraken.

Bij overige *high impact* misdrijven gaat het voornamelijk om straatroven (ruim één op de vijf *high impact* delicten). Dit gebeurde ongeveer even vaak als in 2023. Ongeveer 1 op de 3 geregistreerde straatroven vinden plaats in Centrum.

Het aandeel Amsterdammers dat zegt in de afgelopen 12 maanden slachtoffer te zijn geweest van woninginbraak is stabiel: 3% (Veiligheidsmonitor 2024). Daarnaast zegt 8% bedreiging te hebben meegemaakt. Dit is één procentpunt meer dan in 2023.

Openlijk geweld, moord en doodslag

Enkele van de meest gewelddadigste vormen van *high impact* criminaliteit zijn openlijke geweldpleging en moord en doodslag. Het aantal geregistreerde incidenten van openlijke geweldpleging tegen personen is gestegen van 312 in 2023 naar 434 vorig jaar.[26] Met name in Centrum valt de stijging in geweld tegen personen op. Daar wordt dit door professionals vooral in

[23] Amsterdam, Onderzoek en Statistiek (2024), https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/geregistreerde-criminaliteit-neemt-af (berekend op basis van de gegevens t/m augustus 2024).
[24] Dataportaal Politie (2024), https://data.politie.nl/#/Politie/nl/dataset/47018NED/table?ts=1732548155937; Ministerie van Justitie en Veiligheid (2024), Voortgangsrapportage High Impact Crimes 2022-2023.
[25] Onder *high impact* criminaliteit vallen de volgende delict-categorieën: Diefstal/inbraak woning; Mishandeling (exclusief eenvoudige mishandeling); Moord/doodslag; Openlijk geweld (personen); Overval; Straatroof.
[26] Dataportaal Politie (2025), https://data.politie.nl/#/Politie/nl/dataset/47015NED/table?dl=B4C66.

verband gebracht met de vele demonstraties die afgelopen jaar hebben plaatsgevonden. Zo blijkt ook uit de cijfers dat bijvoorbeeld de maand mei in het centrum een piek in zowel demonstraties als geregistreerde incidenten van openlijke geweldpleging kende. Maar ook in andere stadsdelen wordt een stijging waargenomen of is er sprake van blijvende zorgen. Bij ernstig gewelddadige incidenten blijkt regelmatig dat de dader kampt met achterliggende problematiek en onbegrepen gedrag. Dit kan een behoorlijke impact hebben op omwonenden. Vooral wanneer de problemen worden veroorzaakt door een persoon met complexe problematiek en een langlopend dossier, voelen bewoners zich onveilig.

Daarentegen is het aandeel Amsterdammers dat zegt slachtoffer te zijn geweest van mishandeling in diezelfde periode gelijk gebleven: 2% (Veiligheidsmonitor 2024). Dit verschil met de registraties kan komen doordat het verschillende groepen betreft (zie inleiding hoofdstuk 3). Het kan er ook op wijzen dat de meldingsbereidheid is toegenomen, bijvoorbeeld doordat incidenten ernstiger zijn. Of dat er minder slachtoffers bij de incidenten waren betrokken.

Het aantal geregistreerde incidenten van moord en doodslag, inclusief pogingen daartoe, is iets afgenomen van 305 in 2023 naar 270 vorig jaar.[27] Het gaat bij deze registraties in de meeste gevallen echter om pogingen. In meerdere gevallen hadden geweldsincidenten wel een dodelijke afloop. In Amsterdam is het aantal geweldsdoden bijna verdubbeld van 11 in 2023 naar 20 in 2024.[28] Hierbij zijn geen liquidaties bekend. Wel was er vaak sprake van onbegrepen gedrag of complexe problematiek.

3.2 *High Volume* criminaliteit

De geregistreerde *high volume* criminaliteit nam in 2024 af.[29] Het meest voorkomende *high volume* delict is fietsendiefstal (waaronder diefstal van brom- en snorfietsen).[30] Daarna volgen overige vermogensdelicten, diefstal uit of vanaf motorvoertuigen, vernieling, winkeldiefstal en zakkenrollerij. *High volume* delicten worden verreweg het meest in Centrum gepleegd. Dit is niet verwonderlijk, omdat dit soort delicten samenhangen met drukte. Slachtoffers hiervan zijn dan ook vaak toeristen en uitgaanspubliek.

Het aantal geregistreerde gevallen van zakkenrollerij is met een kwart afgenomen. Zakkenrollerij vindt het vaakst plaats in Centrum. Professionals daar geven aan dit nog evenveel te zien. Omdat er echter minder op is ingezet, blijven de registraties achter. Auto-inbraken zijn in de registraties juist met ruim 17% toegenomen. De inbraken vinden vaak plaats in parkeergarages. De verdachten zijn

[27] Dataportaal Politie (2025), https://data.politie.nl/#/Politie/nl/dataset/47015NED/table?dl=B4C67.
[28] Parool (2024, 27 december), https://www.parool.nl/misdaad/dit-jaar-niet-een-liquidatie-in-amsterdam-wel-20-doden-door-geweld-veel-meer-dan-in-2023~ba717f49/.
[29] Dataportaal Politie (2025), https://data.politie.nl/#/Politie/nl/dataset/47015NED/table?dl=B4C68.
[30] Onder *high volume* criminaliteit vallen de volgende delict-categorieën: inbraak box/garage/schuur/tuinhuis; diefstal vanaf/uit motorvoertuigen; diefstal van personenauto's, fietsen, brom/snorfietsen en van overige voertuigen; overige vermogensdelicten; diefstal/inbraak bedrijven en instellingen; winkeldiefstallen; zakkenrollerij; vernieling; drugshandel.

vaak jongens op fatbikes of scooters. Ook diefstal van auto-onderdelen, zoals koplampen en spiegels, komt veel voor.

Kijkend naar het zelf-gerapporteerd slachtofferschap van diefstal, is er opnieuw een lichte toename zichtbaar. In 2024 was 12% van de Amsterdammers slachtoffer van zakkenrollerij of beroving, diefstal van een motorvoertuig, diefstal uit de auto, diefstal van auto-onderdelen of overige diefstal (Veiligheidsmonitor 2024). In 2021 was dit nog 9% en sindsdien neemt dit elk jaar met één procentpunt toe.

3.3 Digitale criminaliteit[31]

Digitale criminaliteit is al jaren een groeiend probleem. Professionals zien babbeltrucs opnieuw vaker voorkomen, vaak met een digitale component. Slachtoffers worden telefonisch benaderd door zogenaamde bankmedewerkers of politieagenten. Vervolgens worden geld en andere waardevolle spullen fysiek overhandigd aan de oplichters, waarna zij met de buit verdwijnen. Ook zijn oplichters actief die de computer van een slachtoffer op afstand overnemen om deze te 'helpen' en vervolgens een behoorlijk bedrag wegnemen van de bankrekening van het slachtoffer. Een andere vorm van digitale oplichting die vaak voorkomt is de 'WhatsApp-fraude'. Hierbij doen criminelen zich voor als familielid of vriend. Met een verhaal, zoals dat hun telefoon stuk is en dat er sprake is van een noodgeval, vragen ze om geld.

Het aandeel Amsterdammers dat aangeeft in de afgelopen 12 maanden slachtoffer te zijn geworden van online criminaliteit is licht toegenomen: 18% ten opzichte van 17% in 2023 (Veiligheidsmonitor 2024). Het gaat om diverse vormen van online criminaliteit: online aankoopfraude (8% van de Amsterdammers), hacken van een account (5%), hacken van een apparaat, *phishing*[32], fraude met betalingsverkeer, verkoopfraude (ieder 2%), maar ook cyberpesten, online stalking, online bedreiging, identiteitsfraude en shamesexting (ieder 1%).

De meldingsbereidheid is echter laag. Uit onderzoek blijkt dat slechts 17% van de slachtoffers van online criminaliteit in Amsterdam hiervan aangifte doet.[33] De meest genoemde reden hiervoor is dat slachtoffers er niet aan hebben gedacht, het niet belangrijk genoeg vonden of het gevoel hebben dat het niets helpt. Hiermee is het moeilijk de exacte omvang van deze problematiek in

[31] Digitale criminaliteit is een overkoepelende term voor gedigitaliseerde criminaliteit en cybercrime. Gedigitaliseerde criminaliteit is eigenlijk gewone criminaliteit, gericht op een persoon, waarbij een ICT-middel wordt gebruikt. Bijvoorbeeld bedreiging, afpersing of oplichting via internet. Cybercrime zijn misdaden die gepleegd worden met een ICT-middel op een ander ICT-middel. Voorbeelden hiervan zijn hacking en DDoS-aanvallen. Bij hacking probeert iemand via het computernetwerk toegang te krijgen tot de gegevens van iemand anders. Bij een DDoS-aanval sturen cybercriminelen een grote hoeveelheid verzoeken naar websites om deze onbereikbaar te maken voor gebruikers.

[32] Bij *phishing* worden slachtoffers benaderd via e-mail of sms en onder valse voorwendselen verleid hun inloggegevens in te voeren op een *phishing*-website: een website die lijkt op een legitieme (bank)website. Criminelen vangen de inloggegevens vervolgens af, waardoor zij beschikking krijgen over de bankrekening van het slachtoffer.

[33] Gemeente Amsterdam, O&S (2024), Slachtofferschap en meldingsbereidheid online criminaliteit 2023.

Amsterdam in kaart te brengen. Professionals in de wijken hebben bovendien beperkt zicht op digitale criminaliteit.

Professionals geven aan dat digitale criminaliteit wel een grote impact kan hebben op slachtoffers. Landelijk onderzoekt bevestigt dit. Zo blijkt dat de impact van online criminaliteit niet onderdoet voor die van traditionele criminaliteit, en in sommige opzichten zelfs groter is.[34] Van de slachtoffers van online criminaliteit geeft 17% aan emotionele of psychische problemen te hebben gekregen en 8% zegt financiële problemen te hebben gekregen.[35]

De verwachting is dat deze vormen van criminaliteit zullen blijven groeien. De pakkans is immers laag en digitale criminaliteit is vaak makkelijk om uit te voeren. Verschillende professionals in de stad wijzen bovendien op de steeds verdergaande vermenging van de *online* en *offline* wereld, met name bij jongeren (zie ook paragraaf 5.1). Hierdoor is het vanzelfsprekend dat ook criminaliteit steeds vaker digitaal plaatsvindt. Overigens wil dat niet zeggen dat online criminaliteit de offline criminaliteit geheel zal verdringen. Professionals in de stad zien bijvoorbeeld dat sommige criminelen het geld dat ze verdienen in de digitale criminaliteit gebruiken om te investeren in drugshandel. Daarnaast wijst ook landelijk onderzoek erop dat er veel online delicten hand in hand gaan met traditionele delicten.[36] Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld het bestellen van drugs via Snapchat, dat vervolgens fysiek bezorgd wordt. Bovendien blijken veel van deze criminelen vooral opportunistisch.[37] Zij handelen waar criminele mogelijkheden zich voordoen, ongeacht of dit online of offline is.

3.4 Huiselijk geweld en kindermishandeling

Verschillende professionals in vrijwel alle stadsdelen maken zich zorgen om huiselijk geweld. Huiselijk geweld komt overal in de stad en in alle lagen van de bevolking voor. Tegelijkertijd zijn vermoedens moeilijk hard te maken, omdat het bijna per definitie achter de voordeur plaatsvindt en buiten het zicht van hulpverleners of andere professionals. Huiselijk geweld en kindermishandeling neemt verschillende vormen aan: fysiek geweld, psychisch geweld, seksueel geweld of verwaarlozing.

Veilig Thuis is het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling. In 2023 (het meest recente jaar waarover cijfers beschikbaar zijn) ontving Veilig Thuis bijna negenduizend meldingen over Amsterdamse huishoudens.[38] De meeste meldingen komen binnen via de politie. Bijna zes op de tien meldingen over huishoudens met kinderen betreft kindermishandeling en één op de drie meldingen betreft (ex-)partnergeweld. Bij de huishoudens zonder kinderen gaan zes op

[34] Politie (2024), Fenomeenbeeld 2024 – Online fraude in beeld.
[35] CBS (2024), Veiligheidsmonitor 2023.
[36] Politie (2024), Fenomeenbeeld 2024 – Online fraude in beeld; Bekkers, et al. (2024), Criminele netwerken achter geldezels – Rapportage deel 1: verkenning.
[37] Bekkers, et al. (2024), Criminele netwerken achter geldezels – Rapportage deel 1: verkenning; Leukfeldt, E. R., & Holt, T. J. (2022). Cybercrime on the menu? Examining cafeteria-style offending among financially motivated cybercriminals. Computers in Human Behavior, 126.
[38] Veilig Thuis (2024), Jaarrapportage Veilig Thuis Amsterdam-Amstelland – 2023.

de tien meldingen over (ex-)partnergeweld. Relatief de meeste meldingen bij Veilig Thuis komen vanuit Zuidoost, Noord en Nieuw-West. Professionals in de stad zien dat huiselijk geweld vaak voorkomt in combinatie met andere problematiek, zoals verslavingen en psychische of financiële problemen.

Veel huiselijk geweld wordt niet gemeld bij Veilig Thuis. Het is dan ook moeilijk inzichtelijk te maken hoe vaak huiselijk geweld voorkomt in Amsterdam. Landelijk onderzoek geeft wellicht enig inzicht: 6% van de 16+'ers geeft aan in de afgelopen 12 maanden slachtoffer te zijn geweest van psychisch geweld in huiselijke kring.[39] Voor fysiek geweld in huiselijke kring is dit 4% van de 16+'ers. Hierin werd geen verschil gevonden tussen meer of minder stedelijke woongemeente.

In 2024 waren er meerdere gevallen van femicide in de stad. Femicide, vrouwenmoord, is het opzettelijk doden van een vrouw of meisje. Hier kan langdurig ernstig geweld door een (ex-)partner aan vooraf zijn gegaan. Cijfers over hoe vaak femicide daadwerkelijk voorkomt in de stad zijn niet beschikbaar. Recent onderzoek van het CBS geeft wel landelijk inzicht. Hieruit blijkt dat bijna 80% van de vrouwen die zijn vermoord, is omgekomen door iemand uit huiselijke kring.[40] Voor mannen is dit 15%.

3.5 Seksueel geweld en seksuele intimidatie

Seksueel geweld en seksuele intimidatie hebben veel verschillende verschijningsvormen. Het vindt zowel plaats in de openbare ruimte, online en achter de voordeur. En het varieert van fysiek geweld tot seksuele intimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag.[41] De rol van de online wereld hierin neemt toe, bijvoorbeeld in de vorm van sextortion, wraakporno, online grooming of ongewenste sexting.[42] Evenals bij huiselijk geweld en kindermishandeling gaat het hier om een vermoedelijk veel voorkomende vorm van geweld waar desondanks weinig zicht op is.

Het aandeel Amsterdammers dat aangeeft in de afgelopen 12 maanden slachtoffer te zijn geweest van seksueel geweld[43] is in 2024 gelijk gebleven: 3% geeft dit aan (Veiligheidsmonitor 2024). Uit analyse van de cijfers over 2023 blijkt dat vrouwen (5%) hier veel vaker slachtoffer van zijn dan mannen (1%).[44] Uit datzelfde onderzoek blijkt dat Amsterdammers die zich identificeren als non-binair/genderqueer vaker aangaven slachtoffer te zijn geweest. Bovendien werd de jongste groep (15-35-jarigen) 3 tot 6 keer vaker slachtoffer van seksueel geweld dan oudere Amsterdammers. Vaker dan in de jaren daarvoor vond het geweld plaats in uitgaansgebieden (35%), maar minder vaak op straat (23%) of in of rondom een horecagelegenheid (8%). Eveneens 8% vond plaats op werk.

[39] CBS (2024), Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Grensoverschrijdend gedrag 2024.
[40] CBS (2024), https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/35/125-mensen-vermoord-in-2023.
[41] Ook seksuele uitbuiting is een vorm van seksueel geweld. Zie hiervoor paragraaf 2.2.
[42] Sextortion is afpersing met seksueel getinte beelden van een persoon. Wraakporno is het online zetten van seksueel getinte beelden van iemands ex-partner. Grooming is het benaderen van een minderjarige door een meerderjarige voor seksueel contact.
[43] "Tegen de zin aangeraakt of vastgepakt met seksuele bedoelingen".
[44] Gemeente Amsterdam, O&S (2024), Fysieke seksuele grensoverschrijding en sexting-misbruik.

Seksueel geweld kan een groot effect hebben op het slachtoffer. Ruim eenderde van de Amsterdamse slachtoffers geeft aan dat dit leidde tot emotionele of psychische problemen.[45] Vier procent heeft lichamelijke verwondingen of letsel overgehouden aan het geweld. Ruim de helft voelde zich minder veilig na het slachtofferschap. Negen van de tien slachtoffers meldde dit niet bij de politie. Bijna tweederde van de slachtoffers zag het incident dan ook weliswaar als iets verkeerds, maar niet als misdrijf.

Professionals maken zich zorgen over exposen en sextortion tussen jongeren onderling, met name onder meiden in een kwetsbare positie (zie ook paragraaf 5.1). Uit onderzoek blijkt dat 3% van de Amsterdammers aangeeft dat hij of zij *ooit* slachtoffer was van ongewenste sexting.[46] Onder jonge Amsterdammers zijn er meer slachtoffers van ongewenste sexting dan onder oudere Amsterdammers. Mannen en vrouwen geven echter aan dit even vaak mee te maken. In ruim de helft van de gevallen werd het beeldmateriaal gebruikt om het slachtoffer af te persen en was er dus sprake van sextortion. In deze gevallen vroeg de dader om geld, of soms om méér beeldmateriaal, om verspreiding van de beelden te voorkomen. Omdat er in dit onderzoek niet is gevraagd naar de vermoedelijke dader, valt niet te zeggen in hoeverre dit overeenkomt met het beeld van professionals dat dit vaak tussen jongeren onderling plaatsvindt.

Bijna de helft van de slachtoffers van ongewenste sexting geeft aan emotionele of psychische problemen te hebben opgelopen. Dit is meer dan in voorgaande jaren. Het percentage ligt bovendien hoger dan bij fysiek seksueel misbruik zoals eerder in deze paragraaf beschreven. Ook leidde ongewenste sexting bij 7% van de slachtoffers tot financiële problemen.

Ten slotte geven professionals die zich bezighouden met zorg rondom seksueel geweld aan zorgwekkende signalen te ontvangen over heftige problematiek bij jonge meiden. Zoals hoog schoolverzuim, crimineel gedrag en betrokkenheid bij vechtpartijen. Waarschijnlijk betreft dit niet een nieuwe ontwikkeling, maar is er beter zicht op deze problematiek. Desondanks is dit een zorgelijke situatie. Professionals geven aan dat deze problematiek in combinatie met exposing en druk om seksuele of criminele handelingen te verrichten, er in sommige gevallen ook voor zorgt dat slachtofferschap overgaat in daderschap. Bijvoorbeeld als meisjes andere meisjes gaan ronselen of afpersen.

[45] Gemeente Amsterdam, O&S (2024), Fysieke seksuele grensoverschrijding en sexting-misbruik.
[46] Gemeente Amsterdam, O&S (2024), Fysieke seksuele grensoverschrijding en sexting-misbruik.

4 Overlast door personen

Bewoners, ondernemers en bezoekers kunnen overlast ervaren door het gedrag van andere mensen. We onderscheiden verschillende typen overlast aan de hand van de mensen die deze overlast veroorzaken. Zoals jeugdoverlast (zie hoofdstuk 5), overlast door dak- en thuislozen en andere kwetsbare groepen en overlast door uitgaanspubliek. Deze vorm van problematiek ligt op het snijvlak van leefbaarheid, zorg en veiligheid, en vraagt capaciteit van de handhavende partijen.

4.1 Ervaren overlast

Uit enquêtegegevens blijkt dat de overlast die Amsterdammers ervaren in het algemeen licht is toegenomen in 2024.[47] In Amsterdam Oost nam de ervaren overlast het meest toe, doordat hier meer personenoverlast was. De ervaren overlast verschilt echter per type overlast en tussen wijken, zie onderstaande figuur. Met name in Centrum ervaren bewoners nog steeds veel overlast, maar ook de Dapperbuurt in Oost en De Punt in Nieuw-West vallen op.

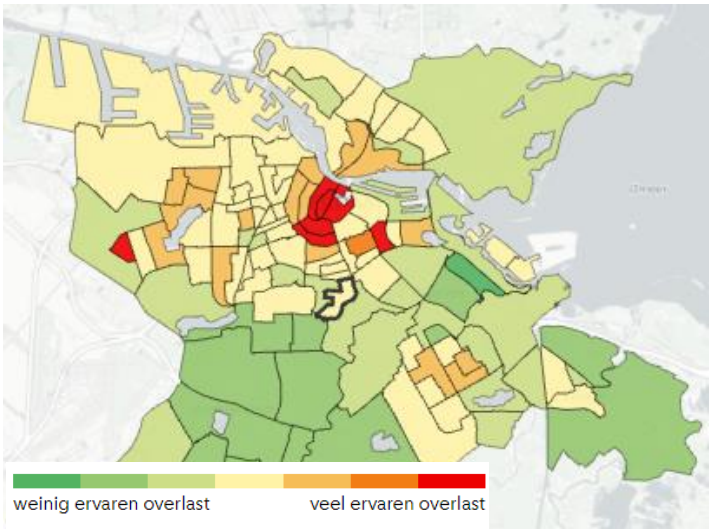

Index ervaren overlast per wijk, augustus 2024. Bron: dashboard Veiligheid in beeld, Onderzoek & Statistiek.

Bij ervaren overlast gaat het bijvoorbeeld om overlast door 'rondhangende jongeren' (12%), 'verwarde personen' (8%) of 'buurtbewoners' (6%). Het type overlast verschilt per gebied. Zo ervaren bewoners in Centrum veel overlast van toeristen (24%) en dronken mensen (17%), terwijl bewoners van Nieuw-West en Oost vooral overlast ervaren van rondhangende jongeren (20% en 14%, Veiligheidsmonitor 2024).

[47] Onderzoek en Statistiek Amsterdam 2024: ervaren overlastindex augustus 2024, zie Veiligheid in beeld | Website Onderzoek en Statistiek.

Meldingen personenoverlast

Het aantal meldingen van personenoverlast ligt aanzienlijk hoger dan in voorgaande jaren. In 2024 kwamen bijna 25.500 meldingen van personenoverlast[48] binnen, ten opzichte van bijna 19.500[49] in 2023. In januari is een piek in het aantal meldingen te zien door vuurwerkoverlast, maar ook in oktober waren er veel meldingen. Meldingen van personenoverlast gaan bijvoorbeeld over geluidsoverlast, buiten slapende mensen, bedelen, alcohol- of drugsoverlast, vuurwerkoverlast en andere vormen van buren- of hangoverlast.

4.2 Overlast door dak- en thuislozen

Professionals zien in 2024 een verdere toename van overlast door personen zonder vaste woon- of verblijfplaats die op straat verblijven. Op bepaalde plekken in de stad zijn structureel slapers en bedelaars aanwezig. Zowel het aantal mensen dat op straat slaapt als de mate en ernst van de overlast en achterliggende problematiek lijkt te zijn toegenomen. Professionals zien vooral vaker problematisch middelengebruik, waardoor personen eerder onbegrepen of agressief gedrag vertonen. Dit blijkt ook uit de forse toename in het aantal meldingen van bewoners over personen die bedelen of slapen in de openbare ruimte. In 2024 ligt het aantal meldingen van personenoverlast door 'daklozen/bedelen' bijna 80% hoger (ruim 5.300) dan in 2023 (bijna 3.000). Vorig jaar lag het aantal meldingen ook al hoger dan in het jaar ervoor (bijna 1.800). Hoewel de toename in Centrum het grootst is, is in vrijwel alle stadsdelen een forse toename te zien, met uitzondering van stadsgebied Weesp.

De overlast door dak- en thuislozen bestaat voornamelijk uit slapen in de openbare ruimte en portieken, wildplassen en –poepen en achterlaten van afval, zoals gebruikte naalden of matrassen. Wanneer de overlast hiertoe beperkt is maken professionals zich vooral zorgen over de gezondheidsrisico's en de vaak schrijnende situatie van dak- en thuislozen. De aanwezigheid van grote groepen slapers kunnen bovendien zorgen voor onveiligheidsgevoelens bij bewoners. Soms veroorzaken dak- en thuislozen echter ook overlast door middelengebruik in de openbare ruimte, bedelen en intimiderend gedrag. Daarnaast zijn er vermoedens dat deze doelgroep betrokken is bij kleine criminaliteit, zoals winkeldiefstal en zakkenrollerij. In een aantal stadsdelen hebben professionals vermoedens van georganiseerd bedelen. Daarbij zou sprake zijn van mensenhandel.

Toename agressief en onbegrepen gedrag

Vanuit verschillende stadsdelen zijn bovendien signalen van agressief gedrag door dak- en thuislozen: naar elkaar, naar voorbijgangers en naar handhavende partijen. Dit kan bijdragen aan gevoelens van onveiligheid bij en gevaarlijke situaties voor bewoners, bezoekers en ondernemers.

[48] Dit is het aantal meldingen exclusief jeugdoverlast, omdat we deze vorm van overlast bespreken in hoofdstuk 5.
[49] Dit is een gecorrigeerd aantal. In december 2023 is een zeer groot aantal meldingen gedaan van vuurwerkoverlast op een bepaalde locatie. Het gaat om 9.946 meldingen binnen enkele dagen. Vermoedelijk is gebruikgemaakt van een bot. Deze meldingen zijn hier niet meegeteld omdat dit een vertekend beeld zou geven.

Professionals zien in 2024 opnieuw een toename van onbegrepen gedrag. Dit kan voortkomen uit psychische problematiek, maar is dikwijls ook gerelateerd aan middelengebruik. Handhavers ervaren verbale en fysieke agressie vanuit deze doelgroep en geven aan dat instructies minder goed worden opgevolgd. Ook spanningen tussen dak- en thuislozen en onderlinge vecht- en steekpartijen komen voor. Vanuit verschillende stadsdelen zijn er signalen dat dak- en thuislozen wapens bij zich dragen, al dan niet ter verdediging.

Locaties van de overlast

Overlast door dak- en thuislozen speelt door de hele stad. Overdag vaak op drukbezochte locaties waar dak- en thuislozen bedelen, zoals winkelstraten en stations. 's Avonds verplaatsen mensen zich naar opvanglocaties verspreid over de stad of naar plekken om in de openbare ruimte te overnachten, zoals parken en pleinen. Daarbij is een waterbedeffect te zien: de verplaatsing van dak- en thuislozen door de stad wordt mede geleid door de aanwezigheid van toezicht en handhaving op bepaalde locaties.

Afgelopen jaar viel de overlast in het Oosterpark en omgeving extra op. Hier verzamelen zich grote groepen mensen die in het openbaar drugs gebruiken. Dit geeft overlast in de vorm van vervuiling door drugsafval en wildplassen en -poepen. Maar ook door agressief gedrag vanuit personen die onder invloed zijn. Bezoekers van het Oosterpark geven aan te zijn uitgescholden, bedreigd, belaagd of achtervolgd. Ook is sprake van seksuele intimidatie van vrouwen. Naast de overlast door gebruikers ervaren bezoekers van het park veel overlast van straatdealers: in het Oosterpark wordt openlijk gedeald en er zijn meldingen van dealers die parkbezoekers intimideren.

Doelgroep

De overlast lijkt vooral veroorzaakt te worden door personen die geen recht hebben op opvang. De meeste dak- en thuislozen zijn afkomstig uit het buitenland, het overgrote deel uit Midden- en Oost-Europa. Veel van hen kampen met verslavingsproblematiek. Ook heeft een groot deel van de doelgroep psychosociale problematiek, een klein deel heeft ernstige psychische problematiek. Professionals zien dat mensen naar Nederland komen in hoop op een beter leven, maar na aankomst in Amsterdam snel aan lagerwal raken. De combinatie van psychische problematiek met alcohol- of drugsgebruik maakt dit een complexe doelgroep. Het gaat vaak om personen die niet gemotiveerd zijn voor gedragsverandering en zorg mijden. Een groot deel van de doelgroep heeft bovendien geen binding met Amsterdam en daardoor geen recht op de meeste voorzieningen.

4.3 Overlast door buurtgenoten in een kwetsbare positie

Al langere tijd vormt het hoge aantal bewoners met psychische en verslavingsproblematiek in bepaalde buurten een punt van zorg bij professionals. De meeste van deze bewoners veroorzaken geen overlast, maar lopen wel een verhoogd risico om slachtoffer te worden van criminaliteit. Daarnaast veroorzaken sommige bewoners in een kwetsbare positie wel overlast voor hun

omgeving. Dit varieert van geluidsoverlast, aanloop van onprettige bezoekers of stankoverlast tot antisociaal, bedreigend of agressief gedrag naar de omgeving. Soms is er sprake van ernstige of langdurige overlast en een verstoorde relatie met omwonenden.

De toename van overlast door bewoners met onbegrepen gedrag blijft in 2024 een groot punt van zorg bij professionals. De achterliggende problematiek is divers. Vaak is sprake van een combinatie van psychische problematiek en verslavingsproblematiek. Maar ook trauma's, eenzaamheid, lvb-problematiek en dementie spelen mee. Professionals uiten zorgen over nieuwe chemische drugs die agressief gedrag of een psychose kunnen veroorzaken.

Clustering kwetsbare huishoudens

Overlast door buurtgenoten in een kwetsbare positie is niet gelijk verdeeld over de stad. In buurten met veel sociale huurwoningen wonen relatief veel personen in een kwetsbare positie. Ook zijn er in bepaalde buurten veel woningen met een zorgcontract: voornamelijk buurten met veel kleine woningen, omdat het meestal om eenpersoonshuishoudens gaat. Bovendien bieden ook particuliere zorginstellingen woningen aan voor mensen die zorg nodig hebben. In bepaalde buurten speelt hierdoor veel problematiek achter de voordeur. Zoals armoede, eenzaamheid, verwaarlozing en vervuiling, ggz-problematiek, lvb-problematiek, verslavings- en gezondheidsproblemen, huiselijk geweld en problemen in de opvoeding. De clustering van kwetsbare huishoudens kan bijdragen aan relatief veel overlast in bepaalde buurten. Ook kan dit een negatief effect hebben op deze bewoners zelf: bijvoorbeeld criminelen die deze buurten uitkiezen om misbruik van te maken of bewoners die elkaars problematiek in stand houden.

Tegelijkertijd zijn dit volgens professionals vaak ook wijken waaruit weinig meldingen komen. Juist in wijken met veel kwetsbare huishoudens zien professionals vaker een gebrek aan vertrouwen in de overheid, waardoor bewoners mogelijk geen melding doen. Ook schaamte en gewenning spelen daarbij een rol. Bovendien kan gebrek aan vertrouwen in instanties eraan bijdragen dat mensen minder snel hulp zoeken bij hun problemen. In veel gevallen komt de zorgproblematiek pas in beeld als de situatie escaleert. Uit enquêteonderzoek blijkt ook dat het aantal meldingen sterk verschilt tussen gebieden.[50] Dit lijkt echter vooral te komen door verschillen in de mate waarin bewoners overlast waarnemen. De mate waarin bewoners ook een melding doen van de overlast die ze waarnemen verschilt minder tussen gebieden.

Kwetsbare groepen

Vanuit meerdere stadsdelen zijn er zorgen over ouderen in een kwetsbare positie: oudere bewoners waarbij sprake is van eenzaamheid, verwaarlozing en soms ook onbegrepen gedrag. Ook statushouders en asielzoekers vormen volgens professionals een kwetsbare groep. Daarbij gaat het zowel om statushouders die verblijven in speciale wooncomplexen als in reguliere woningen. Een deel van hen kampt met complexe problematiek, zoals trauma's die nog niet verwerkt zijn. Dit kan

[50] Onderzoek en Statistiek Amsterdam 2024, Van overlast tot melding | Website Onderzoek en Statistiek.

uitmonden in overlast of onveilig gedrag, voor henzelf of hun omgeving. Soms is er ook sprake van zorgmijdend gedrag of een taalbarrière.

Sneller en ernstiger escalatie van woonoverlast

Professionals in vrijwel alle stadsdelen signaleren al langer dat de casuïstiek rond bewoners met onbegrepen gedrag ernstiger en complexer wordt. Problemen rond overlast door deze doelgroep lijken sneller en ernstiger te escaleren. De middelen die instanties ter beschikking hebben lossen soms het probleem niet op. Professionals kregen in 2024 te maken met agressie en bedreigingen: zowel vanuit bewoners met onbegrepen gedrag als vanuit melders die boos zijn dat het probleem niet is opgelost.

Professionals hebben zorgen over mensen die zelfstandig moeten wonen die dit eigenlijk niet kunnen of die wonen in een woning met voor hen onvoldoende begeleiding. Factoren die hieraan bijdragen zijn wachtlijsten in de zorg en het tekort aan plekken bij de maatschappelijke opvang, beschermd wonen en de ggz. Verschillende maatschappelijke problemen buiten het veiligheidsdomein blijven van invloed op kwetsbare groepen en de overlastsituatie in de stad. Uiteindelijk uit deze zorgproblematiek zich ook in veiligheidsproblemen, zoals overlast en geweld.

Ernstige geweldsincidenten door personen met onbegrepen gedrag

Ernstige geweldsincidenten door personen met onbegrepen gedrag blijven een groot punt van zorg bij professionals. In 2024 vonden opnieuw meerdere geweldsincidenten plaats, soms met dodelijke afloop. Deze incidenten hebben een grote negatieve invloed op het veiligheidsgevoel van omwonenden. Zowel achter de voordeur als in de openbare ruimte zijn er veel incidenten rond personen met onbegrepen gedrag. Naast geweldsdelicten en agressief gedrag naar de omgeving bijvoorbeeld ook vermissingen en suïcides.

4.4 Overlast door bezoekers en recreanten

De vele horecagelegenheden, evenementen en toeristische attracties in de stad trekken vanzelfsprekend bezoekers en recreanten aan. Dit bruisende stadsleven kan gepaard gaan met overlast. Amsterdammers ervaarden in 2024 ongeveer evenveel overlast van horeca en bezoekers als vorig jaar: 7% ervaart veel overlast van dronken mensen op straat, 6% ervaart veel overlast van toeristen en 4% ervaart veel overlast van horecagelegenheden (Veiligheidsmonitor 2024). In Centrum zijn deze percentages aanzienlijk hoger.

Het aantal meldingen van overlast door bedrijven en horeca ligt op een vergelijkbaar niveau als vorig jaar. Het gaat dan vooral om geluidsoverlast vanuit horeca- en uitgaansgelegenheden of van feesten en festivals. Deze vorm van overlast concentreert zich logischerwijs in gebieden met veel horeca. Zo worden er veel meldingen gedaan in de Jordaan, de Burgwallen, Haarlemmerbuurt en rondom het Leidseplein, evenals in aan het Centrum grenzende delen van West en Zuid zoals Oud-

West, de Baarsjes en de Pijp. Maar ook in gebieden waar regelmatig evenementen zijn, zoals het NDSM-terrein in Noord. Rondom evenementen ondervinden bewoners bijvoorbeeld geluidsoverlast, overlast door wildplassen, afval of parkeeroverlast.

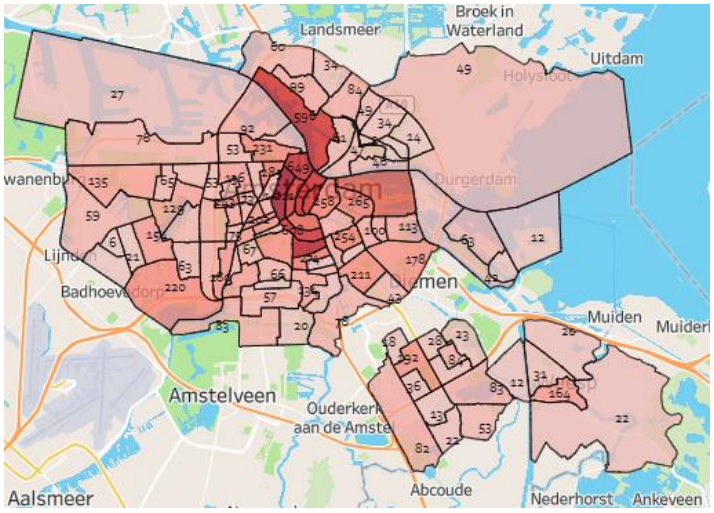

SIA-meldingen in de categorie Overlast door bedrijven en horeca in 2024 per buurtcombinatie.
Bron: Datawarehouse Openbare Orde en Veiligheid.

De drukte en daarmee gepaard gaande overlast breidt zich uit naar andere stadsdelen. Hoewel de meldingen nog een duidelijk zwaartepunt in Centrum laten zien, is het beeld dat overlast door drukte in toenemende mate door de stad heen plaatsvindt. De gebieden om het Centrum heen hebben volgens professionals steeds meer een centrumfunctie: met horecagelegenheden, recreatielocaties en evenementen die bezoekers aantrekken, evenals hotels en Airbnb's waar toeristen verblijven. Bovendien trekken gebieden verder van het Centrum af in toenemende mate bezoekers aan door evenementen en recreatiegebieden, bijvoorbeeld in Zuidoost en Nieuw-West.

5 Overlast en criminaliteit door jongeren en jongvolwassenen

Amsterdamse jeugd speelt een belangrijke rol in verschillende vormen van overlast en criminaliteit in de stad. Zo zijn jongeren betrokken bij drugscriminaliteit en incidenten van excessief geweld, plegen jongeren straatroven en veroorzaken jongeren vormen van overlast. Vooral risicovol en gewelddadig gedrag en de hardnekkige aantrekkingskracht van criminaliteit op jeugd vallen Amsterdamse professionals in 2024 op. Er zijn veel zorgen over de negatieve invloed van sociale media op jongeren en het gebrek aan grip hierop van professionals en overheid.

De landelijke daling van de geregistreerde jeugdcriminaliteit is in de afgelopen jaren afgevlakt. Ook het aantal jeugdige verdachten in Amsterdam is de afgelopen jaren stabiel. Professionals vermoeden bovendien dat jeugdigen betrokken zijn bij drugscriminaliteit en digitale criminaliteit: vormen van criminaliteit die minder zichtbaar zijn in de cijfers (zie ook hoofdstuk 1 en 2).

Nog altijd zijn er zorgen bij professionals over de negatieve gevolgen van de coronapandemie voor de mentale gezondheid en ontwikkeling van de jeugd. Uit landelijk onderzoek blijkt dat tijdens de coronapandemie mentale klachten bij jongeren zijn verergerd, zoals angst, depressieve gevoelens en eenzaamheid. Maar ook voor de pandemie ging het mentaal welbevinden van kinderen en jongeren al achteruit.[51]

5.1 Risicovol en gewelddadig gedrag

Rol online leefwereld in jeugdproblematiek

Risicovol en strafbaar gedrag door jongeren speelt zich vaak online af, via platforms als Snapchat, Telegram en Tiktok. Dit loopt uiteen van online pesten en seksueel overschrijdend gedrag, tot drugshandel via Snapchat en online radicalisering. Via sociale media worden jongeren geronseld voor criminele activiteiten. Sociale media kunnen werken als een katalysator voor overlast en onrust: ongeregeldheden in de openbare ruimte zijn vaak mede het gevolg van online conflicten. Voor jongeren is de online wereld een normaal en onlosmakelijk deel van hun leven. Professionals ervaren echter vaak een gebrek aan grip en hebben het gevoel steeds achter te lopen. Op de online leefwereld is weinig toezicht vanuit ouders of professionals.

De invloed van normen op sociale media op jongeren blijft een punt van zorg onder Amsterdamse professionals. De online wereld van geweld, seks en drugsgebruik heeft invloed op het wereldbeeld

[51] Nederlands Jeugdinstituut 2023, Mentaal welbevinden van de jeugd: lessen uit de coronacrisis.

van jongeren. *Influencers* met een groot digitaal bereik spelen hierin een belangrijke rol. Ook criminelen kunnen op sociale media een negatief rolmodel vormen voor jeugd. Bijvoorbeeld door uitingen over criminele activiteiten in video's op sociale media. Daarnaast winnen zorgwekkende trends via sociale media snel aan populariteit. Zo zijn er uit het afgelopen jaar signalen van meiden die video's delen waarop ze zichzelf snijden.

Onderlinge vernedering, pestgedrag en afpersing

Professionals hebben zorgen over onderlinge vernedering, pestgedrag en afpersing onder jongeren in Amsterdam. Sommige jongeren vernederen elkaar en zetten elkaar onder grote druk. Bijvoorbeeld om geld of dure spullen afhandig te maken of bepaald gedrag af te dwingen. Ook zien professionals ernstig pestgedrag en conflicten tussen jongeren die escaleren tot geweld, tot aan het plaatsen van explosieven. Pesten onder jeugd heeft een digitale component gekregen en gaat hierdoor 24 uur per dag door. Deze problematiek is niet nieuw maar viel in 2024 nog meer op dan voorheen. Bijvoorbeeld door de 'kniel en zeg sorry'-filmpjes[52]. Dit is een vorm van online pesten waarbij vernederende beelden van jongeren worden verspreid via sociale media. Afgelopen jaar zijn er voorbeelden bekend van jongeren in Amsterdam die zijn gedwongen om te knielen en 'sorry' te zeggen of om vieze dingen te eten.

Deze problematiek valt op in stadsdelen met veel scholen zoals Noord en Zuid, maar speelt in de hele stad. Dit gedrag speelt al op de basisschool. Vaak gaat het om daders en slachtoffers die elkaar kennen. Slachtoffer- en daderschap lopen soms door elkaar heen. Angst voor afpersingen draagt bij aan een gevoel van onveiligheid onder jeugd. Dit kan een van de redenen zijn dat sommige jongeren een wapen dragen. Slachtoffers willen dergelijke incidenten zelf niet altijd melden, bijvoorbeeld vanwege angst voor represailles of uit schaamte. Bovendien spelen veel incidenten zich online af. Vaak komen signalen pas in beeld bij veiligheidspartners als de situatie escaleert.

De mogelijkheden die technologie biedt om elkaar te pesten nemen verder toe en zijn steeds toegankelijker. Jongeren vernederen elkaar, bijvoorbeeld door *exposen*, *shaming* en *sextortion*.[53] Deze problemen hebben grote gevolgen voor de slachtoffers. Zo komt het voor dat meiden na *exposen* thuis worden gehouden. Overigens zijn de daders van *shaming* of *sextortion* niet altijd andere jongeren. Zo zijn er voorbeelden van mannen die contact leggen met een minderjarige (*grooming*) en vervolgens beeldmateriaal online publiceren.

Vechtpartijen en ander agressief gedrag

Geweld onder jongeren blijft voorkomen in de stad. Zo waren er in 2024 opnieuw vechtpartijen tussen groepen jongeren op schoolpleinen en in de openbare ruimte. Bijvoorbeeld rond stations

[52] NOS 2024, 'Kniel en zeg sorry': nieuwe vorm van pesten onder jongeren.
[53] Exposen is het verspreiden van compromitterend beeldmateriaal en persoonsgegevens zonder iemands toestemming. Shaming is het verspreiden van seksueel getint beeldmateriaal zonder iemands toestemming, met als doel diens reputatie te schaden. Sextortion is het gebruiken van seksueel getint beeldmateriaal als chantagemiddel.

waar schoolgaande jeugd zich verzamelt. Dikwijls hadden vechtpartijen een triviale oorzaak. Ook hierbij is de digitale component belangrijk. Conflicten rond online pestgedrag escaleren, jongeren dagen elkaar uit via sociale media of spreken af om op een bepaalde plek te vechten. Doordat dit rondgaat op sociale media kan een dergelijk conflict andere jongeren aantrekken. Ook is de groepsdruk door sociale media vele malen groter geworden: filmpjes van beledigingen of confrontaties zijn zichtbaar voor een grote groep leeftijdsgenoten. Jongeren kunnen zich bovendien snel verplaatsen door metrolijnen en fatbikes. Deze factoren maken dat een kleinschalig conflict in korte tijd kan uitgroeien tot een grootschalige vechtpartij.

In verschillende stadsdelen zien professionals dat ouders en andere familieleden soms een negatieve rol spelen bij conflicten tussen jongeren. Familieleden komen verhaal halen bij de andere partij in een conflict en zijn hierbij intimiderend. Soms escaleren ruzies nadat familieleden zich ermee zijn gaan bemoeien. Ook zijn er uit verschillende stadsdelen signalen van conflicten tussen ouders en leerkrachten, waarbij ouders zich agressief of bedreigend opstellen naar docenten.

Verder blijven de zorgen van professionals bestaan over gedragsproblemen onder jongeren en de jonge leeftijd waarop dit gedrag begint. Dit geldt zowel voor meiden als voor jongens. Kinderen vanaf ongeveer 8 jaar oud zijn verbaal agressief en laten zich niet aanspreken op hun gedrag. Ook het genoemde ernstige pestgedrag begint al op de basisschool.

Meidenproblematiek

De complexe problematiek bij sommige meiden vanaf ongeveer 11 jaar oud is het afgelopen jaar opnieuw beter in beeld gekomen, door verhoogde inzet bij verschillende partijen. Bij de genoemde online conflicten, pestgedrag en vechtpartijen tussen jeugd gaat het vaak in eerste instantie om meiden. Uit conflicten tussen meiden zijn afgelopen jaar op verschillende plekken in de stad vechtpartijen en explosies voortgekomen. Ook houden sommige meiden zich bezig met criminaliteit en risicovol gedrag, zoals middelengebruik.

Bovendien blijven de zorgen over seksueel overschrijdend gedrag en seksuele uitbuiting bestaan. Zo zien professionals minderjarige meiden, soms nog in de basisschoolleeftijd, die seksueel worden misbruikt door volwassen mannen in ruil voor geld of andere middelen. Professionals zien dat bij deze meiden vaak achterliggende problematiek is. Zoals moeilijke thuissituaties, huiselijk geweld, armoede, een zeer strenge opvoeding of juist verwaarlozing en gebrek aan ouderlijk gezag, en een laag zelfbeeld. Soms is sprake van seksuele uitbuiting door een partner, waarbij meiden onder druk worden gezet om seksuele handelingen te verrichten met andere mannen. Ook zijn er signalen van ronselen voor illegale prostitutie. Het gevoel van professionals is dat meiden waarbij sprake is van achterliggende problematiek meer risico lopen slachtoffer te worden van zaken als mensenhandel, *shaming* of *sextortion*.

Professionals uit verschillende stadsdelen benoemen dat meidenproblematiek mogelijk langer onder de radar blijft dan problematiek bij jongens. Problemen uiten zich in eerste instantie vooral online, op school of achter de voordeur, maar niet in overlastgevend gedrag op straat. Bij meisjes uiten problemen zich vaker in gedrag waar vooral het kind zelf last van heeft, zoals faalangst of

somberheid. Terwijl jongens vaker gedragsproblemen laten zien waar de omgeving last van heeft, zoals impulsief of antisociaal gedrag.[54] Ook zijn meiden volgens professionals minder zichtbaar dan jongens bij organisaties zoals het jongerenwerk. Het gevoel is dat meiden vaak pas in beeld komen als de problematiek escaleert.

5.2 Overlast door jongeren en jongvolwassenen

Algemeen beeld jeugdoverlast

Jongeren zijn niet gebonden aan een bepaalde plek of buurt, maar bewegen zich in toenemende mate door de hele stad. Jeugdoverlast is dan ook vaak gerelateerd aan de locaties van scholen, stations, winkelcentra en voorzieningen voor de jeugd. Bovendien vindt jeugdoverlast niet alleen plaats in de openbare ruimte maar ook inpandig. Zo kunnen trapportalen of parkeerruimtes door de geboden anonimiteit een aantrekkelijke hanglocatie zijn voor jeugd. Of veroorzaken jongeren soms overlast in publiek toegankelijke ruimtes zoals bibliotheken. Door fatbikes is jeugd nog mobieler geworden. Dat jeugdoverlast zich minder concentreert op vaste locaties kan er aan bijdragen dat problematiek langer onder de radar blijft.

De aard van jeugdoverlast en de achterliggende problematiek is divers. Zo is door de hele stad soms sprake van overlast door groepjes jongeren of jongvolwassenen, waarbij de overlast een onbedoeld bijproduct lijkt te zijn van het samenkomen op straat. In andere gevallen is sprake van jongeren die meer moedwillig overlast veroorzaken. Bijvoorbeeld door vernielingen te plegen, illegaal vuurwerk af te steken en buurtbewoners te treiteren of intimideren. Dit speelde in 2024 op verschillende plekken in de stad. Soms is er sprake van een ernstig verstoorde relatie tussen deze jongeren en bewoners, ondernemers en andere jongeren uit de buurt. Bovendien is vaak ook sprake van een negatieve houding van jongeren richting professionals met een uniform. Zo lokken jongeren een kat- en muisspel uit met politie of handhaving. Ook zijn er voorbeelden van uitschelden, intimideren en treiteren van handhavende partijen. Zoals hierboven benoemd maken professionals zich zorgen over deze vorm van overlast en het agressieve gedrag van jonge jeugd.

Daarnaast kan jeugdoverlast vermengd zijn met criminaliteit (zie paragraaf 1.3). Op verschillende locaties in de stad zijn weinig overlastmeldingen maar ondertussen wel signalen van drugshandel of andere jeugdcriminaliteit. Juist het afnemen van overlast kan betekenen dat jongeren betrokken zijn bij criminaliteit en onder de radar proberen te blijven. Zo zien professionals dat kinderen op de uitkijk staan en waarschuwen als er handhavende partijen aankomen. Ook kan meespelen dat bewoners geen melding durven te doen uit angst voor represailles. Deze onduidelijke grens tussen jeugdoverlast en criminaliteit speelt in de meeste stadsdelen in specifieke buurten.

[54] Hassink-Franke, Oud & Beeres. Gedragsproblemen bij jonge kinderen. Huisarts en Wetenschap, 2015. https://www.henw.org/system/files/download/HW58-378.pdf

Meldingen van jeugdoverlast

Het aantal meldingen van jeugdoverlast bij de gemeente lag in 2024 aanzienlijk hoger dan in de voorgaande twee jaren. Door het jaar heen vormt het aantal meldingen eenzelfde patroon. Vooral in het voorjaar en in oktober lag dit hoger dan eerdere jaren, maar de piek blijft in de zomerperiode. In vrijwel elke buurt is weleens sprake van buurtbewoners die jeugdoverlast melden. Wel zijn er grote verschillen tussen buurten in de mate en de aard van de jeugdoverlast en de achterliggende problematiek. Vooral in Nieuw-West en Oost zijn veel meldingen van jeugdoverlast. Tegelijkertijd geven meldingen soms geen goed beeld van de problematiek. In sommige buurten is volgens professionals structurele of ernstige overlast, maar is het aantal meldingen laag. Terwijl in andere buurten professionals aangeven dat de problematiek meevalt maar er toch veel meldingen worden gedaan. Bovendien kunnen bewoners jeugdoverlast ook melden bij andere instanties dan de gemeente, zoals de politie.

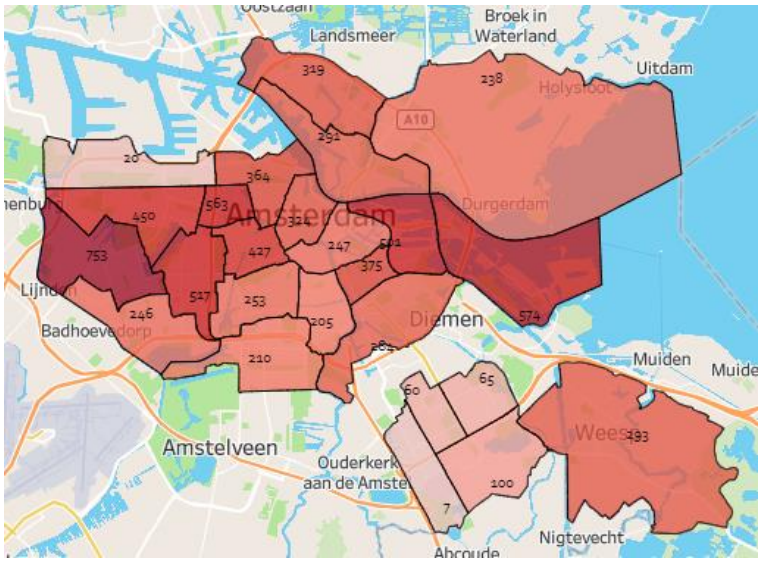

Meldingen jeugdoverlast die binnenkwamen bij de gemeente in 2024 per gebied.
Bron: Datawarehouse Openbare Orde en Veiligheid.

Enquêtegegevens ervaren jeugdoverlast

De Veiligheidsmonitor 2024 laat wel een vergelijkbaar beeld zien, al komt Oost hier minder nadrukkelijk in naar voren als aandachtsgebied. Ruim een op de tien Amsterdammers ervaart veel overlast in de buurt van rondhangende jongeren (12%). Dit aandeel is ongeveer gelijk aan vorig jaar (11%). In Nieuw-West ligt dit aandeel aanzienlijk hoger (20%). In de gebieden Osdorp en Geuzenveld, Slotermeer ervaart een kwart van de bewoners veel jeugdoverlast (25%). Ook in Oost ervaren relatief veel bewoners overlast van rondhangende jongeren in de buurt (14%). Vooral IJburg valt op, waar 23% van de bewoners veel jeugdoverlast ervaart. In Zuid (7%) en Weesp (9%) ligt dit aandeel juist relatief laag.

Overlast door fatbikes

Roekeloos rijgedrag op fatbikes zorgt voor overlast en irritatie in de stad. Fatbikes zijn al langer aanwezig in het straatbeeld maar nemen toe. Met name het rijgedrag van jongeren veroorzaakt overlast. Jongeren rijden onvoorzichtig op zeer hoge snelheid en houden zich niet aan de verkeersregels. Dit zorgt voor overlast en gevaarlijke verkeerssituaties, met name op drukke locaties met veel voetgangers zoals winkelcentra. Bovendien zijn er in verschillende stadsdelen signalen van jongeren op fatbikes die mensen uitschelden, intimideren of bespugen. Jongeren adviseren elkaar hoe fatbikes opgevoerd kunnen worden. Daarnaast worden fatbikes gebruikt bij criminaliteit als straatroven en auto-inbraken, omdat daders zich hierop snel uit de voeten kunnen maken.

5.3 Betrokkenheid jongeren bij criminaliteit

Geregistreerde jeugdcriminaliteit

De geregistreerde jeugdcriminaliteit is landelijk in de afgelopen twee decennia fors afgenomen.[55] In de meest recente vijf jaar (2018-2023) is de daling van de geregistreerde jeugdcriminaliteit echter afgevlakt. Verder is het landelijk beeld dat er weinig zicht is op digitale criminaliteit, terwijl deze vorm van criminaliteit door jongeren zelf vaak gerapporteerd wordt.[56] Ook in Amsterdamse cijfers is te zien dat de daling van geregistreerde jeugdcriminaliteit ten einde is.[57] In 2023 was 2,1 procent van de Amsterdamse jongeren in de leeftijd 12- tot 24- jaar verdacht van een misdrijf gepleegd binnen de gemeente. In de voorgaande twee jaren was dit 2,0 procent.

Grote zorgen om betrokkenheid jeugd bij criminaliteit

Bij professionals zijn aanhoudende zorgen over de aantrekkingskracht van criminaliteit op jongeren en de snelle doorgroei naar zware criminaliteit. Jonge daders zijn betrokken bij explosies, drugshandel en vuurwapengeweld. De jonge leeftijd waarop jongeren de criminaliteit ingezogen raken en al in beeld komen voor ernstige delicten als drugshandel of geweld baart professionals zorgen. De verwachting is dat dit in de toekomst niet zal veranderen. Jongeren kunnen dusdanig veel verdienen met het uithalen van drugs of het plaatsen van explosieven bij een woning, dat de risico's in de ogen van deze jongeren in veel gevallen niet opwegen tegen de voordelen.

Een deel van de Amsterdamse jeugd groeit bovendien op met criminaliteit. Jonge jeugd kijkt op naar oudere jongeren die betrokken zijn bij zwaardere criminaliteit en die bijvoorbeeld dure spullen hebben. Ze krijgen de leefwereld van het snelle geld van jongs af aan mee. Criminele jongvolwassenen hebben invloed op de jongere jeugd doordat er broertjes, zusjes of buurjongens

[55] Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum 2024, Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 2000-2023.
[56] Idem.
[57] Onderzoek en Statistiek Amsterdam 2024, Jeugdcriminaliteit blijft stabiel | Website Onderzoek en Statistiek.

van hen bij zitten. Of doordat zij aanzien hebben op sociale media. Jeugdigen kennen hen vaak al hun leven lang, hebben familiebanden of een vertrouwensband door in dezelfde wijk te wonen. Dat maakt het ook moeilijk om verzoeken om een klusje te doen te weigeren.

Professionals zien bovendien ronselpraktijken op scholen en pleinen. Bijvoorbeeld jongvolwassen criminelen die kinderen benaderen om drugs voor ze rond te brengen. De meeste jongeren worden echter online geronseld voor criminele klussen, via sociale media als Telegram en Snapchat. Bijvoorbeeld voor het verkopen van drugs, om te fungeren als geldezel[58] of voor explosies. Het is lastig om de aard en omvang van ronselen hard te maken, aangezien jongeren ermee naar buiten moeten komen of er een directe waarneming moet zijn van partners. Bovendien kan het gaan om criminelen die jongeren persoonlijk kennen, waardoor moeilijk vast te stellen is wanneer contact overgaat in ronselen. Naast concrete signalen van ronselen, zien professionals op diverse plekken in de stad dat oudere criminelen contact zoeken met jonge jeugd.

Verschillende factoren vormen volgens professionals een voedingsbodem voor jongeren om in de criminaliteit te belanden. Zoals opgroeien met geweld, opgroeien in armoede en beschadigd vertrouwen in de overheid. Onder sommige Amsterdamse jongeren heerst het gevoel dat niemand zich om hen bekommert en ze op zichzelf aangewezen zijn. Daarbij komt de genoemde invloed van sociale media, die de nadruk legt op geld en status en geweld normaliseert. Evenals de genoemde aanwezigheid van criminelen in de buurt die hen ogenschijnlijk eenvoudige klussen aanbieden voor zeer veel geld. Met name jongeren in een moeilijke thuissituatie en met lvb-problematiek zijn hier kwetsbaar voor. Eenmaal betrokken bij criminaliteit is het moeilijk om er weer uit te stappen.

[58] Geldezels laten hun bankrekening gebruiken door criminelen om geld over te maken of wit te wassen.

6 Discriminatie en spanningen

In Amsterdam wonen mensen met allerlei verschillende achtergronden. Verschillen in leefstijlen en opvattingen horen bij een diverse stad, evenals dat verschillen soms tot spanningen leiden. Amsterdammers spreken zich uit over onderwerpen die hen raken en zijn daarbij kritisch op de overheid. Dit hoort bij een democratische rechtsstaat. In sommige gevallen leiden spanningen echter tot onveiligheid, discriminatie of risico's voor de openbare orde.[59] Bovendien kan institutioneel racisme zorgen voor een verstoorde relatie met de overheid.

6.1 Discriminatie

Discriminatie kan vele vormen aannemen. Bijvoorbeeld discriminatie op basis van huidskleur, afkomst, geloof, genderidentiteit of seksuele oriëntatie. Ervaringen met discriminatie lopen uiteen van ongelijke behandeling en uitsluiting tot belediging, bedreiging of fysiek geweld.

Het is moeilijk inzichtelijk te maken of discriminatie toe- of afneemt. Discriminatie-gerelateerde incidenten worden op verschillende plekken geregistreerd. Meldingen en aangiftes van discriminatie vormen vermoedelijk slechts een fractie van het werkelijk aantal incidenten. Verschillende factoren spelen een rol in de afweging om een incident te melden, waaronder verwachtingen over de opvolging, eerdere ervaringen met de overheid of politie, meldcultuur binnen de sociale omgeving van het slachtoffer en gevoelens van schuld of schaamte.

Duidelijk is wel dat discriminatie een probleem blijft. Meldingen en ervaren discriminatie zijn toegenomen. Bovendien zijn voor diverse discriminatiegronden incidenten bekend uit het afgelopen jaar. Hieronder een schets van verschillende typen incidenten.

Toename aantal discriminatiemeldingen

Het aantal discriminatiemeldingen bij de politie in Amsterdam is flink toegenomen, van 851 meldingen in 2022 naar 1158 meldingen in 2023.[60] Cijfers over 2024 zijn nog niet beschikbaar. Ook het aantal meldingen bij antidiscriminatiebureaus in de eenheid Amsterdam nam toe, van 684 in 2022 naar 856 in 2023. De meeste meldingen bij de politie Amsterdam betroffen discriminatie op grond van herkomst (43%), gevolgd door discriminatie op grond van seksuele gerichtheid (31%). De meldingen bij politie namen toe voor alle vormen van discriminatie. Met name de stijging van het

[59] Zie ook het Informatiebeeld spanningen, radicalisering en extremisme juni 2024, waarin deze thema's uitgebreider zijn beschreven.
[60] Movisie en Art. 1 2024, Discriminatiecijfers in 2023 | Rapport | Rijksoverheid.nl

aantal meldingen van antisemitisme, van 76 meldingen in 2022 naar 172 meldingen in 2023, is opvallend. Mogelijk houdt dit verband met de oorlog tussen Israël en Hamas vanaf 7 oktober 2023. Het aantal geregistreerde discriminatiezaken stijgt al jaren, waarbij de politie verband ziet met een toename van polarisatie in de samenleving.[61]

De ervaren discriminatie in de stad is stabiel hoog. Bijna een vijfde van de Amsterdammers voelde zich in 2024 weleens gediscrimineerd (19%, Veiligheidsmonitor 2024). In 2023 was dit 18%, in 2022 17%. Ervaringen met discriminatie komen in de hele stad voor. In Nieuw-West (24%) en Zuidoost (21%) voelen iets meer bewoners zich gediscrimineerd dan gemiddeld. Ervaringen met discriminatie zijn van uiteenlopende aard. Het gaat bijvoorbeeld om discriminerende opmerkingen, ongelijke behandeling of bedreiging. In 2024 voelde 2% van de Amsterdammers zich gediscrimineerd door geweld of agressief gedrag (Veiligheidsmonitor 2024).

Discriminatoire incidenten

Een eerste vorm discriminatoire incidenten is agressie gericht op personen waarbij de identiteit van het slachtoffer de aanleiding vormt. Bijvoorbeeld iemands seksuele, religieuze of etnische identiteit. Deze incidenten vinden verspreid door de stad plaats. Amsterdammers krijgen te maken met uitschelden, treiteren of intimidatie vanwege hun identiteit. Ook vernielingen van eigendommen komen voor, soms in combinatie met belediging. Bovendien was er ook in 2024 sprake van mishandelingen waarbij discriminatie een rol speelde. Dit trof verschillende minderheidsgroepen.

Dergelijke incidenten kunnen het veiligheidsgevoel van Amsterdammers sterk aantasten en ertoe bijdragen dat zij minder de vrijheid ervaren om zichzelf te zijn. Zo zien professionals afgelopen jaar sterke onveiligheidsgevoelens onder met name Joodse bewoners, islamitische bewoners en lhbtiqa+-bewoners. Een deel van deze Amsterdammers voelt zich niet meer vrij en veilig om zichzelf te zijn in de stad.

Intolerantie richt zich niet alleen op personen maar ook op instellingen. Zoals religieuze instellingen of maatschappelijke organisaties die opkomen voor gelijkheid of de rechten van een bepaalde minderheidsgroep. In 2024 kregen Amsterdamse instellingen opnieuw te maken met uitingen van haat of intolerantie. Zo ontvingen verschillende moskeeën intimiderende brieven met extreemrechtse of anti-islamuitingen.

Gevoel van ongelijke behandeling

Discriminatie en institutioneel racisme kunnen bijdragen aan een verstoorde relatie met de overheid en spanningen. Een deel van de Amsterdammers, met verschillende achtergronden, ervaart dat de overheid er in mindere mate is voor bepaalde groepen. Zij hebben het gevoel dat de overheid meet met twee maten en bepaalde groepen als tweederangs burger beschouwt. Dit varieert van ervaren

[61] Nationale Politie 2024, 'De tolerantie neemt af, de uitersten nemen toe' | politie.nl.

discriminatie op basis van migratieachtergrond, huidskleur of religie tot achterstelling op basis van sociale klasse of woongebied. Dit kan de afstand tussen overheidsinstanties en bewoners verder vergroten.

Dit is zeker niet nieuw, maar in 2024 zijn deze sentimenten nog duidelijker merkbaar geweest in de stad. In het afgelopen jaar waren verschillende internationale, nationale en lokale gebeurtenissen die gevoelens van ongelijke behandeling door de overheid kunnen versterken. Zoals de voortdurende oorlog in het Midden-Oosten, het aantreden van kabinet-Schoof en uitingen van landelijke politici en bewindslieden over minderheidsgroepen. In de stad is dit merkbaar aan de vele demonstraties en in gesprekken met bewoners. Professionals zien woede maar ook angst, gevoelens van onmacht en onveiligheid. Het gevoel dat de overheid er niet is om je te beschermen zorgt bij sommige Amsterdammers voor een gevoel van verlatenheid. Of angst dat juist het handelen van de overheid je in de problemen brengt, zoals gebeurde in het toeslagenschandaal.

6.2 Spanningen

Zorgen over toegenomen polarisatie

Amsterdamse professionals hebben zorgen over toenemende polarisatie, de verscherping van tegenstellingen en toegenomen intolerantie. Sommige professionals zien een verharding bij bewoners en wij-zij denken, waarbij er weinig ruimte en begrip is voor elkaar. Sommige professionals leggen een verband met de verharding in het politiek en maatschappelijk debat. Het is moeilijk vast te stellen in welke mate de polarisatie en verharding op sociale media en in het publieke debat zich ook manifesteert in de contacten tussen Amsterdammers. Wel geven professionals aan niet alleen online maar ook in gesprekken met bewoners en op scholen de verharding en polarisatie te merken.

Enquêtegegevens over de sociale cohesie in de stad zijn echter vrij stabiel. In 2024 is de sociale cohesie score in Amsterdam 5,9 ten opzichte van 6 in voorgaande jaren (Veiligheidsmonitor 2024). Wel zijn er verschillen tussen gebieden. Zo is de sociale cohesie in Nieuw-West relatief laag, vooral in Slotervaart (5,2) en Osdorp (5,3), terwijl in Weesp juist een relatief hoge sociale cohesie is (6,7). Verder blijft de meerderheid van de Amsterdammers van mening dat mensen uit verschillende bevolkingsgroepen in de buurt op een prettige manier met elkaar omgaan (56% mee eens). Het aandeel dat het oneens is met deze stelling is wel licht toegenomen: van 6% in 2023 naar 8% in 2024. Ook geeft nog altijd een meerderheid van de Amsterdammers aan evenveel vertrouwen te hebben in buurtgenoten die hun cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn (59% mee eens). Maar ook bij deze stelling nam het aandeel dat het hiermee oneens is licht toe: van 10% in 2023 naar 13% in 2024.

In de Amsterdamse Burgermonitor zijn in 2023 voor het eerst vragen gesteld over polarisatie. Bijna driekwart van de Amsterdammers (70%) is het eens met de stelling dat in ons land verschillen van mening over maatschappelijke kwesties steeds groter worden. Vier op de tien Amsterdammers geeft aan dat het voelt alsof je geen middenpositie kan kiezen. Een veel kleiner deel van de

Amsterdammers (10%) is het eens met de stelling 'er zijn mensen die ik ben gaan haten om de standpunten die zij innemen'.

Spanningen tussen bewoners

In de hele stad spelen soms spanningen tussen bewoners. Daarbij kent elk gebied zijn eigen dynamiek. Met name de scheidslijnen naar economische positie en opleidingsniveau zorgen in de meeste stadsdelen tot op zekere hoogte voor spanningen. Bij bewoners die al langer in de buurt wonen heerst soms onvrede over de veranderingen in de wijk en het gevoel achtergesteld te worden ten opzichte van nieuwe bewoners. Nieuwe bewoners, vaak met een duurdere woning, hebben soms andere ideeën en verwachtingen over leefregels in de buurt. Ze doen sneller melding van overlast, wat weer tot irritaties en burenconflicten kan leiden. Met name in buurten die snel aan het veranderen zijn door nieuwbouw en gentrificatie komen deze spanningen aan de oppervlakte, bijvoorbeeld bij overlastmeldingen, incidenten of discussies op sociale media. Professionals zien bewoners die in verschillende leefwerelden zitten, waarbij er veel onbegrip is van beide kanten.

Ongeveer een op de vijf Amsterdammers is van mening dat mensen in Amsterdam met verschillende politieke meningen, met verschillende religies of met verschillende herkomstlanden of culturele achtergronden slecht met elkaar omgaan (Burgermonitor 2023). Het aandeel dat de omgang tussen mensen in Amsterdam met verschillende opleidingsniveaus of tussen jongeren en ouderen slecht vindt is een stuk lager, ruim een op de tien Amsterdammers. Dit is opvallend, omdat professionals in de stad juist vooral spanningen zien tussen jong en oud en tussen bewoners van verschillende opleidingsniveaus en economische positie.

Spanningen rond internationale politiek en conflicten

Politieke spanningen en conflicten in het buitenland hebben soms grote invloed op Amsterdam, terwijl andere internationale conflicten haast ongemerkt voorbijgaan. Dergelijke spanningen bestaan vaak al langere tijd en spelen op naar aanleiding van de internationale ontwikkelingen. Doorgaans zijn dit soort spanningen merkbaar bij ontwikkelingen in het buitenland maar leidt dit niet tot escalatie of anderszins onveilige situaties. In 2024 waren de spanningen rondom de oorlog in het Midden-Oosten echter prominent aanwezig in de stad en kwam het daarbij ook tot geweldsincidenten en openbare ordeverstoringen.

Invloed van de oorlog in het Midden-Oosten

Het is niet nieuw dat ontwikkelingen in het Israëlisch-Palestijns conflict emoties losmaken, maar de impact van de huidige oorlog lijkt vele malen groter. Deze spanningen spelen lokaal, nationaal en internationaal. In Amsterdam zijn spanningen vooral zichtbaar aan de vele uitingen van protest in de openbare ruimte: demonstraties, bekladdingen, stickers en vlaggen in de stad. Daarnaast vonden vernielingen plaats en incidenten gericht op personen, zoals intimidatie en bedreiging. Rond de voetbalwedstrijd tussen Ajax en de Israëlische club Maccabi Tel Aviv op 7 november 2024 vond

ernstig geweld plaats. Deze spanningen speelden het hele jaar door maar kwamen op een aantal momenten op scherp te staan. Met name rond deze voetbalwedstrijd, maar ook een aantal keer rond demonstraties.

Toenemende polarisatie
De oorlog in het Midden-Oosten doet veel Amsterdammers pijn en leeft breed in de stad. Onder Amsterdammers die een binding hebben met de regio maar ook vele anderen die zich het leed aantrekken. De spanningen rond dit onderwerp zijn op diverse plekken en manieren in de stad zichtbaar. Zoals op scholen, bij bijeenkomsten in de wijken en op straat. Maar ook binnen organisaties in de stad. Professionals geven aan dat de discussie verhard en gepolariseerd is geraakt. Verschillende groepen komen niet bij elkaar en er is weinig begrip en ruimte voor elkaars standpunt. Professionals zien ook polarisatie als het gaat om de beleving van discriminatie en antisemitisme. Uitspraken die pro-Palestijnse groepen zelf zien als kritiek op de regering van Israël kwetsen Joodse bewoners en kunnen zij als haat, bedreiging of antisemitisme ervaren. Dit soort gevoeligheden kunnen ervoor zorgen dat mensen zich niet durven uitspreken, uit angst om weggezet te worden als antisemitisch of racistisch.

Demonstraties en protest
In 2024 hebben veel demonstraties plaatsgevonden in de stad die gerelateerd zijn aan de oorlog. Zowel grotere demonstraties met duizenden betogers, als frequente kleinere demonstraties met enkele honderden of tientallen deelnemers. Het overgrote deel van de demonstraties verliep binnen de kaders van de democratische rechtsorde. Wel zagen we bij een deel van de demonstranten een verharding en wantrouwen naar politie en media. Opvallend waren de protesten bij universiteiten in mei 2024 omdat deze op meerdere momenten hebben geleid tot grootschalige openbare ordeverstoringen en vernielingen. Bij een klein aantal demonstraties zijn verstoringen geweest door confrontaties tussen demonstranten en omstanders of tegendemonstranten.

Onrust na Ajax-Maccabi Tel Aviv
De gewelddadigheden rond de voetbalwedstrijd Ajax-Maccabi Tel Aviv op 7 november leidden tot onrust in de stad. Op 11 november waren er openbare ordeverstoringen door groepen jongeren in Nieuw-West en oproepen tot ordeverstoringen in andere stadsdelen. Ook tijdens verschillende demonstraties in de dagen na 7 november, toen er een noodverordening gold, was er een grimmige sfeer en confrontaties met de politie.

Gevoelens van onveiligheid en meten met twee maten
Onder Joodse Amsterdammers is veel angst en sterke gevoelens van onveiligheid. Er zijn signalen van Joodse mensen die zich niet vrij voelen om over straat te gaan of hun werk te doen bij een Joodse instelling. Deze onveiligheidsgevoelens zijn de afgelopen maanden toegenomen. Ook onder islamitische Amsterdammers zijn gevoelens van angst en onveiligheid. Bijvoorbeeld ouders die bang zijn om hun kind naar een islamitische school te laten gaan.

Bij verschillende groepen Amsterdammers is het sentiment dat berichtgeving in reguliere media en politiek vooral het perspectief van Israël laat zien, terwijl de aandacht voor de slachtoffers in Gaza en de langer lopende mensenrechtenschendingen door Israël onderbelicht lijken te blijven. Het gevoel is dat er met twee maten wordt gemeten door overheid en media. Sommige

Amsterdammers zien hierin een bevestiging van het sentiment dat de overheid er in mindere mate is voor bepaalde groepen. Bij de Joodse gemeenschap zien professionals eveneens steeds meer een gevoel van verlatenheid. Bij de genoemde angst en pijn hebben sommige Joodse bewoners geen begrip voor de ruimte die gegeven wordt aan pro-Palestijnse activisten. Tegelijkertijd hebben sommige pro-Palestijnse activisten het gevoel te worden gecriminaliseerd en juist weinig ruimte te krijgen. Verschillende groepen voelen zich rond het conflict dus in de steek gelaten door de overheid en gemeente.

Impact op jongeren
Professionals die met jongeren werken geven aan dat onder veel jongeren boosheid en frustratie is. Dit komt samen met gevoelens van uitsluiting, onrechtvaardigheid en zich niet thuis voelen in de samenleving. Doordat jongeren zich soms niet durven uit te spreken, kunnen ze hun frustraties ook moeilijk kwijt. Jongeren laten zich veelal via sociale media informeren over wat er in de wereld speelt. Onder professionals die met jongeren werken zijn zorgen over de schokkende beelden van de oorlog die jongeren op hun tijdlijn binnenkrijgen. Tegelijkertijd geven andere professionals weer aan dat de interesse voor de oorlog onder sommige jongeren de laatste maanden afneemt.

Afnemend vertrouwen in politiek en overheid

Het vertrouwen tussen burger en overheid staat al langer onder druk. Sinds de coronapandemie zijn de verhoudingen op scherp komen te staan en het vertrouwen in de politiek is laag.[62] Veel verschillende factoren spelen hierin een rol, waaronder maatschappelijke problemen en het optreden van de overheid zelf. Ook in Amsterdam is dit merkbaar. Een deel van de bewoners heeft weinig vertrouwen in de overheid en instituties en voelt zich niet gehoord.

In Amsterdam heeft een klein deel van de bewoners veel vertrouwen in de regering (16%) en in de Tweede Kamer (15%, Burgermonitor 2023). Het vertrouwen in Amsterdamse instituties is aanzienlijk hoger. Zo heeft bijna de helft van de Amsterdammers veel vertrouwen in de Amsterdamse politie, een op de vijf veel vertrouwen in de gemeenteraad en vier op de tien veel vertrouwen in de burgemeester. Ook het vertrouwen in de rechtspraak is hoger: 52% van de Amsterdammers heeft veel vertrouwen in de rechtspraak. Ruim een kwart van de Amsterdammers vindt dat de overheid onvoldoende doet voor mensen zoals zij.

Wantrouwen in de overheid komt volgens professionals vaak voort uit een gevoel van ongelijke behandeling door de overheid en zich tweederangsburger voelen. Sommige bewoners zijn afgehaakt en willen liever niets met de overheid te maken hebben. Professionals uiten ook zorgen over desinformatie en informatiebubbels, waarbij mensen vooral informatie zien die hun eigen ideeën bevestigt. Professionals die met jongeren werken geven aan dat wantrouwen in de overheid de begeleiding soms bemoeilijkt. Zij zien jongeren die afhaken, gefrustreerd zijn en een zodanig wantrouwen hebben dat ze niet meer mee willen doen in de samenleving. Professionals zien een toenemende kloof tussen jongeren en de overheid en instituties. Diverse professionals geven aan dat Amsterdamse jongeren worstelen met hun identiteit en zich niet thuis voelen in de samenleving.

[62] Zie bijvoorbeeld Continu Onderzoek Burgerperspectieven, Sociaal en Cultureel Planbureau 2024.

Politieke ontwikkelingen kunnen gevoelens van meten met twee maten versterken. Zo versterkt de winst van de PVV bij de afgelopen Tweede Kamerverkiezing en de vorming van het kabinet-Schoof bij sommige islamitische bewoners een gevoel van ongelijke behandeling, onveiligheid of angst dat er voor hen geen plek meer is in Nederland. De uitingen van landelijke politici en bewindslieden over minderheidsgroepen na de gewelddadigheden in de stad op 7 november veroorzaakten woede, angst en gevoelens van uitsluiting bij sommige Amsterdammers.

Veruit de meeste Amsterdammers uiten hun kritiek en onvrede binnen de kaders van de democratische rechtsorde. Bij een klein deel van de bewoners is wel vijandigheid te zien. Zo kregen handhavende partijen in 2024 te maken met agressie, treiteren en geweld. Ook krijgen raadsleden, politieke ambtsdragers en andere vertegenwoordigers in de democratische rechtsorde te maken met bedreiging, intimidatie en online haat.

Verdubbeling aantal demonstraties in Amsterdam

Het aantal aangemelde demonstraties in Amsterdam is bijna verdubbeld. In 2024 waren er bijna 3.000 aangemelde demonstraties in de stad. Vorig jaar ging het om meer dan 1.600 demonstraties, toen ook al een recordaantal. Niet alle aangemelde demonstraties vinden daadwerkelijk plaats en soms melden organisatoren een demonstratie meerdere keren aan. Tegelijkertijd vinden er ook demonstraties plaats die niet zijn aangemeld. Het aantal aangemelde demonstraties komt daardoor niet precies overeen met het aantal demonstraties dat heeft plaatsgevonden in de stad, maar geeft wel een goede indicatie.

Amsterdam is een aantrekkelijke demonstratielocatie voor lokale, nationale en internationale thema's en trekt demonstranten uit het hele land. De meeste demonstraties hebben minder dan 50 deelnemers. Maar in 2024 waren er ook meer demonstraties met meer dan 500 deelnemers: 113 demonstraties, in 2023 waren dit er 83. In het afgelopen jaar vonden diverse disruptieve manifestaties plaats van activistische groeperingen. Een voorbeeld zijn acties van klimaatactivisten waarbij de A10 is geblokkeerd of acties waarbij gebouwen zijn beklad met verf.

Ongeveer de helft van de demonstraties vindt plaats op de Dam. Professionals geven wel aan dat ook andere stadsdelen dan Centrum vaker te maken krijgen met demonstraties. Bijvoorbeeld demonstraties die in Centrum beginnen maar in een aangrenzend stadsdeel eindigen. Lokaal is op bepaalde plekken in de stad te zien dat ondernemers of bezoekers soms overlast ervaren van demonstraties, vooral geluidsoverlast door het gebruik van geluidsversterking.

Veruit de meeste demonstraties in 2024 verliepen ordelijk. Rond sommige demonstraties zijn spanningen merkbaar. Bijvoorbeeld confrontaties tussen demonstranten en omstanders bij demonstraties rond de oorlog in het Midden-Oosten. Ook waren er in het afgelopen jaar confrontaties tussen Koerdische en nationalistische Turkse Nederlanders bij demonstraties voor de Koerdische zaak. Een aantal demonstraties in de stad heeft in 2024 tot openbare ordeverstoringen geleid. Waaronder de genoemde protesten bij universiteiten in mei en demonstraties die plaatsvonden tijdens de noodverordening in november.

Tot slot

Dit Amsterdams Veiligheidsbeeld beschrijft de veiligheidssituatie in de stad over het jaar 2024. Het is gebaseerd op interviews met circa 180 professionals, politiecijfers, meldingen bij de gemeente en gegevens uit de Veiligheidsmonitor. Het veiligheidsbeeld informeert bestuurders en beleidsmakers over de veiligheidsopgave, zodat zij kunnen bepalen of bijsturing van het veiligheidsbeleid nodig is. Daarnaast dient het beeld om de gemeenteraad te informeren over de veiligheidssituatie in de stad.

Uit dit Amsterdams Veiligheidsbeeld komen drie overkoepelende trends naar voren. Ten eerste zien we veiligheidsproblematiek die onder de radar blijft: doordat problematiek zich online afspeelt, achter de voordeur plaatsvindt, of wanneer jongeren waarbij problemen spelen geen overlast veroorzaken. Ten tweede uit zorgproblematiek zich in toenemende mate in veiligheidsproblematiek en overlast. Ten derde hebben maatschappelijke spanningen hun weerslag op de stad. Gezamenlijk kenmerken deze drie trends de veiligheidssituatie in Amsterdam in 2024.